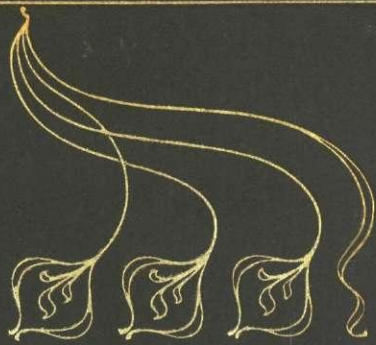

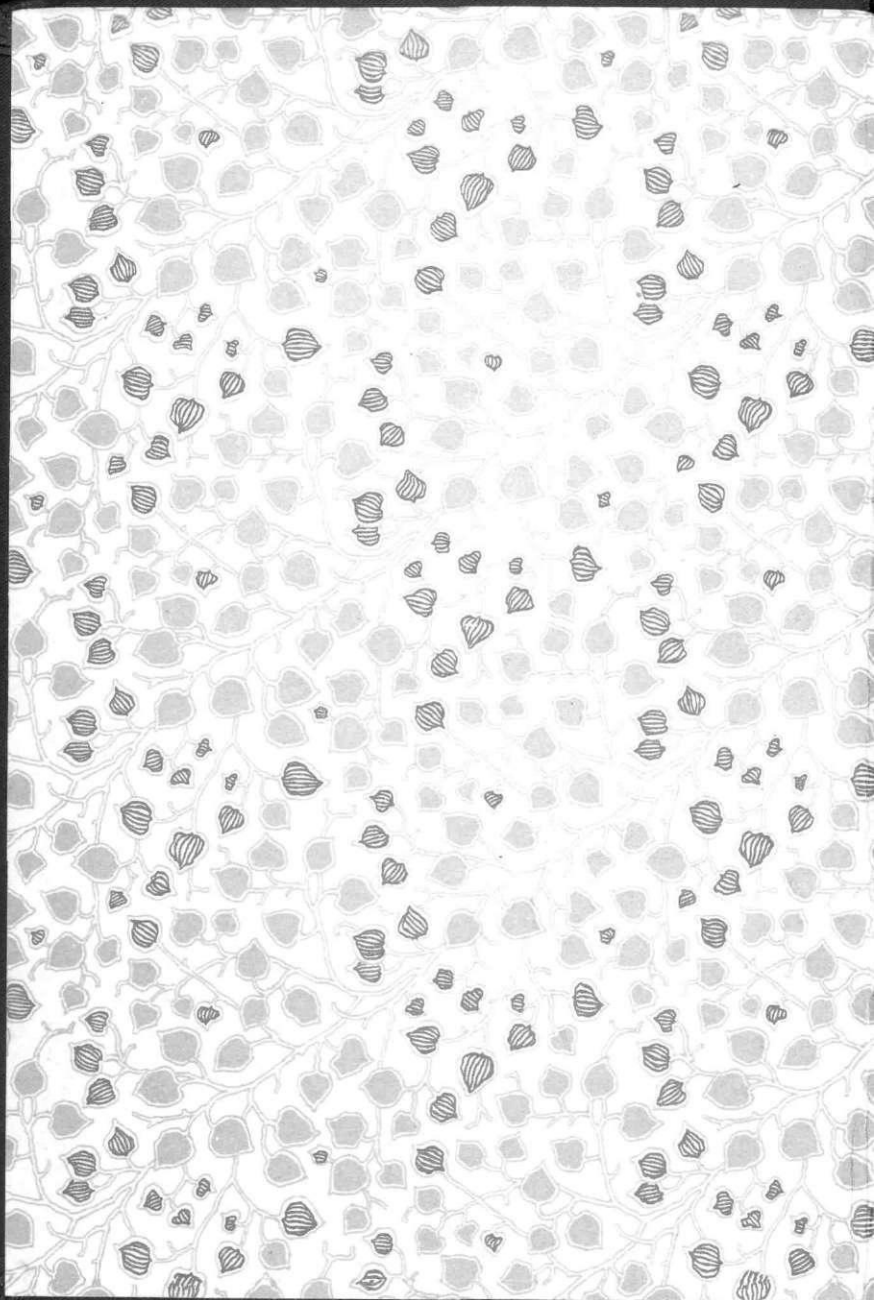
VI
X 384-15
f

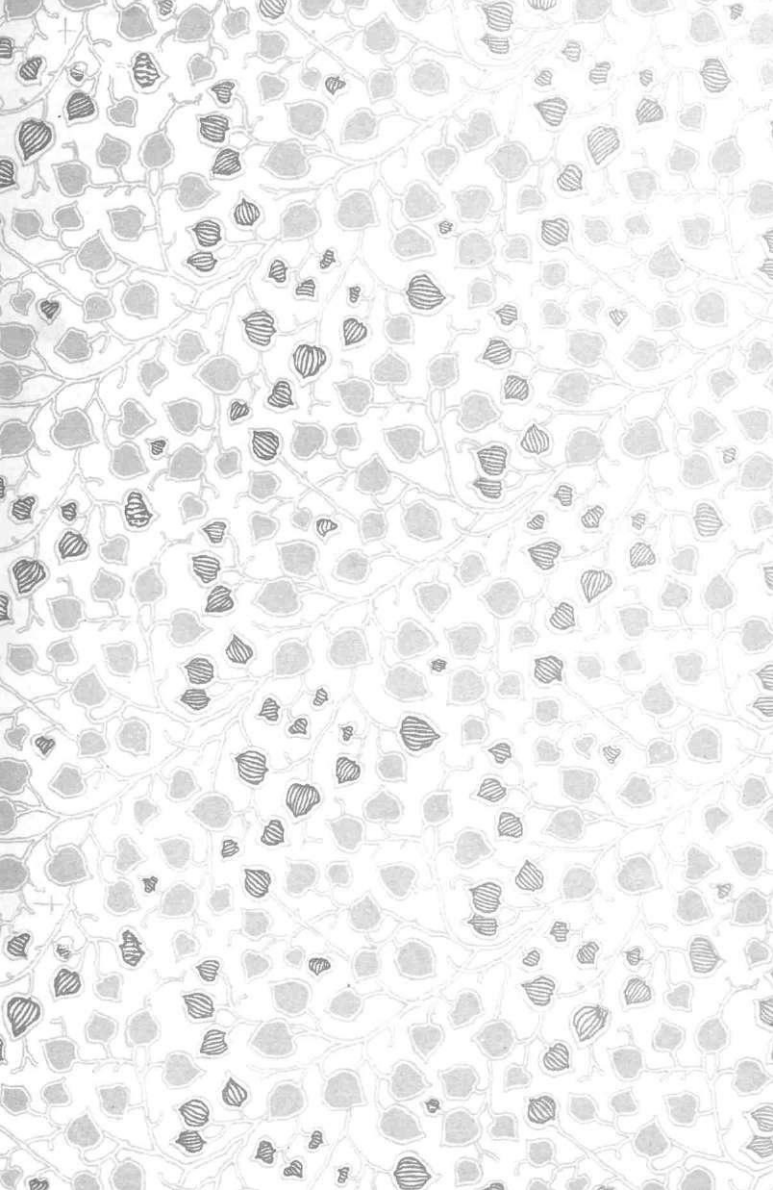
A. AŠKERC

AKROPOLIS
IN
PIRAMIDE

38415, VI, X. f.

A. AŠKERC
AKROPOLIS
IN
PIRAMIDE

ZALOŽIL L. SCHWENTNER
V LJUBLJANI

AKROPOLIS IN PIRAMIDE

POETIČNI SPREHODI PO ORIENTU

NAPISAL
A. AŠKERC

Karel Urbánek
V LJUBLJANI 1909
ZALOŽIL L. SCHWENTNER

38415

784

030001061

Natisnil A. Slatnar v Kamniku.

KJE JE KAJ.

EGIPTOVSKJE ARABESKE.

Stran

• Galebi	3
Na palubi	4
V parku Ezbekijeh	6
Pod palmami	7
• Učeni osel	8
Kavarna „pri arabskem konju“	16
Nil	19
Heliopolis	21
Večer pri Mohamed-Alijevi džamiji	24
Hufújeva piramida	27
Amenhotep IV.	33
Gizejska sfinga	45
• Dva vodnjaka	49
Mohamed in Ajiša	51
Mohamed Alijeva pogostitev	57
• Egipčanka	60
• Fata morgana	75
Palma	78
Hipatija	83

POD HELENSKIM SOLNCEM.

Izselniki	105
Parthenon	107
• Velika noč na Akropoli	110

	Stran
V Elevzido romam	113
Grobni vrček	115
„Neznani bog“	117
Boginja lepote	124
Po ulicah atenskih	126
☛ Sokratova smrt	128
Praksiteles in Phryne	132
Aspazija in Períkles	136
Phryne pred sodniki	139
Afrodita na Knidosu	141
Fidija in suženj	143
Tempelj na Egini	147
Charos	149
Markos Bozzaris	151
Balada o Misolungiju	155
V Kifisiji	158
V starem Korintu	159
Obed v novem Korintu	161
V Olimpiji	163
Itaka	165
Pontikonisi	167
Parobrod se vrača v pristan	170

Corrigendum.

Na str. 28. je izpuščen med 6. in 7. vrsto verz:

Zapomnite si strogi moj ukaz!

EGIPTOVSKÉ ARABESKÉ

Galebi.

Na jadranskem morju.

Galebi, vi beli galebi,
pokaj obletavate brod?
Kaj spremljate s kričem veselim
po morju nas daleč na pot?

Galebi, vi beli galebi,
prinašate mar iz daljav
prijateljev naših in znancev
poslednji nam ljubi pozdrav?

Na palubi.

Na sredozemskem morju.

Sam na palubi. Beli parobrod
peneče brazde reže svojo pot.

In kamorkoli gledam čez obzorje,
pred mano z nebom se poljublja morje.

In vso neskončno sinjmodro plan
obseva solnčnojasni vesne dan.

In duša moja se pogreza v sanje.
Čimdalje globlje se potaplja vanje

Kaj smo? Kaj ves je svet? In naša pot
je skoz vsemir ko tak-le parobrod?

Kam plavamo? V pristan li kam neznani?
Povejte, modrijani kapitani!

Pa gledam to brezbrežno modro plan.
In globlje duša se pogreza v san.

„Semiramis“ pa dalje, dalje plove,
šumeče brazde orje skoz valove.

V parku Ezbekijeh.

Kairo.

Sanjavo gledajo velike
in temne tvoje me oči;
ko lunska noč čarobe polna
pogled tvoj mehki plamení.

O, snemi to kopreno črno,
razgali tujcu svoj obraz!
Le hip, Egipčanka prelestna,
naj vidim ves tvoj čar in kras!

Pod palmami.

Memfis.

Na trati kakor Beduin
počivam v senci sred pustinje
pod palmami, pod palmami . . .
Nebo nad mano jasnosinje.

Pod palmami, pod palmami,
pod solncem afrikanskim žgočim;
pod palmami pod vitkimi,
pod solncem južnim in pekočim.

Kako vse tiho kroginkrog ! . . .
Zelene palme le šumijo
z vršiči v vetru med seboj
mi vztočno svojo melodijo.

Učeni osel.

Arabska pravljica.

Kairo.

Solnce sije opoldnevno
na Kahiro in na njene
vitkorasle minarete.
V senco stare sikomore,
čije dolge veje daleč
segajo po trgu Khadra,
je prijahal na počitek
Hasan osla svojega.

„Allah s tabo, sosed Hasan!“
ga pozdravi malomarno
znanec Ahmet, ki je ležal
kar na tlaku in užival
skromni svoj obed težaški . . .
„Kaj je novega v Kahiri?
Ti pečaš se mnogo s tujci;
vidiš mnogo, slišiš mnogo.“

„„Novega ni nič, moj Ahmet.
Vse je staro. Stara pesem!
Slabi časi, hudi časi!
Toliko, da ne pogineš
od gladú, prijatelj moj!
Ko bi tega-le ne imel —““
Hasan mu pokaže s palcem
na oslička poleg sebe —
„„predla bi mi trda, toda
sivček moj žival je mlada
in zato ga rad zajaha
domačin in tujec često.
Da, da, ta-le moj tovariš
ni tako-le karsibodi . . .
Veš, kaj čudnega opazil
sem na njem v novejšem času?
Kadarkoli nese osel
tujca mimo obeliska
ali stene kamenite,
vselej stopa bolj počasi
pa ozira se po strani
po hieroglifih starih,
po napisih tistih čudnih
ter ponavlja neprestano
svoj „i-a“, „i-a“, „i-a“ . . .
Allah vedi, kaj pomeni
oslovo vedenje to!““

Kvišku plane s tlaka Ahmet,
poči Hasana po rami:
„Ta tvoj osel je talent!
Pa še velik, nenavaden!
Tvoj prijatelj sem, zato ti
pravim, Hasan: Sreča čaka
te na stare dni, ker osel
mladi tvoj je kapital!“

„„Ne razumem te, prijatelj!
Ni lepo, da si pošalil
se iz sive glave moje!““

„Kdo se šali? . . . Ta tvoj osel
se zanima za književnost,
za pesništvo, za umetnost;
za napise se zanima,
za hieroglife tiste!
Rad bi čital jih, kakopak!
Slišal sem, kaj vse stoji tam:
Svete pesmi tisočletne,
faraonov modri reki
in tak dalje in tak dalje . . .
Vidiš, in zato svetujem
ti, da pošlješ osla v šolo.
Kar na univerzo ž njim!
V slavni El-Azhár ga ženi!

Tam tvoj osel se navzame
vsega znanstva in postane
učenjak in pa estetik,
svetih tekstov moder kritik.
In ne bo več nosil tujcev
niti domačinov, nego
sedel bode na katedru
in tolmačil bo poete
poslušalcem ukaželjnim!
No in ti boš vlekel plačo
lepo zanj! Res, kar zavidam
te za težke svetle piastre!“

In molčé posluša Hasan,
kar mu pravi dobri Ahmet,
in zamišljen gladi osla
po ušesih. V duhu svojem
pa že vidi v rožnih barvah
pred seboj življenje novo.
Lahko bo si nakupával
živeža poslej na trgu,
dasi huda je draginja
v El-Kahiri, saj tovariš
osel zanj bo služil piastre

„Dobro, Ahmet! Pa poskusim!“ —
kakor v sanjah reče Hasan —
„Jutri ga požnem v šolo.“

Kar govoril, to je storil.

Na dvorišču El - Azharja,
kjer na tlaku marmornatem
pod arkadami sedijo
pri učiteljih dijaki
in učijo se korana
in arabske vse modrosti,
se prikaže stari Hasan
tisto jutro navsezgodaj
z brihtnim mladim oslom svojim.

Ko bi trenil, uk prekine
se in tisoč radovednih
se očij obrne v osla.
Krik in vik in smeh razlega
se po slavnem El - Azharju.
Zmešan, plah stoji tam Hasan,
poleg njega mladi osel
ves ponižen vam poveša
dolge uhlje in ne upa
se ozreti po dvorišču

„Kaj bi rad, moj ljubi Hasan?“
rektor sam pristopi k njemu.

„„To in to! . . . Talent sem našel
v oslu tem-le! Naj študira,

sem si mislil Moj prijatelj
Ahmet pravi, da utegne
kdaj postati še književnik
in pa kritik duhovit,
če v tej slavni šoli vaši
nauči hieroglifskih
se skrivnostij moj osliček . . .“

Stari rektor se popraska
za ušesom in pogladi
si zamišljen sivo brado
Zaigra smehljaj mu lahek
okrog usten za trenutek.
A nato z vsem dostojanstvom
resno reče Hasanu :
„Hm, slučaj ta ni vsakdanji!
Resda, resda, nenavaden!
Sicer slavna univerza
naša je imela dosti
že različnih poslušalcev,
ali tak slučaj je prvi,
kar spominjam se . . . Pri bradi
Mohamedovi! Ne, osla
ni še bilo v El-Azharju!
Toda, kaj je nemogoče
Allahu!? . . . Poskusim, Hasan!
Sprejemem ga med poslušalce.“

In zgodilo se je čudo;
izpolnila se prerokba
Ahmetova je do pike.

Naglo so minula leta,
naglo kakor pihne samum
črez razbeljeno puščavo.
Sedemkrat je Nil preplaval
in pognóžil polja ravna.
Osel Hasanov dovršil
univerzo je arabsko,
slavni El-Azhar.

Vtepli v glavo so mu trdo
znake vse hieroglifske.
In naredil je izpite
in postal je literat.
A diplomo je napisal
rektor oslu kar na hrbet.

In posvetil se je slovstvu.
In razlagal na katedru
je mladini alkoran.
Priporočal je ponižnost
ter udanost v slepi kišmet.
In tolmačil je rigaje
in ocenjal dan za dnevom
poezijo egipčansko
in poete vse arabske

je prerešetal v šoli
mladi kritik dolgouhi.
In čim lepše črke videl
v kaki knjigi je pesniški,
večji zdel se mu je pesnik
sam in više cenil vselej
poezijo je njegovo.
In kar trlo poslušalcev
se je k njemu prve tedne,
saj po vsem arabskem svetu
je raznesla se novica,
da v Kahiri zdaj tolmači,
poezijo pravi osel.
Ali kdor ga čul je enkrat,
ta se nič več ni povrnil.
Po kavarnah pa kahirskih
govorili so dijaki:
„Hasanov učeni osel
je natlačil v letih sedmih
sicer si veliko v glavo,
ali kadar ódpred gobec
in razlaga poezijo
in ocenja nam poete,
vemo brž, da tak neumno
govori pač res le — osel.“

Kavarna „pri arabskem konju“.

Arabska parabola.

Kavo pije stari Osman Ali,
kavo pije, dolgi čibuk puši
pred kavarnoj „pri arabskem konju“.
Mrak je padel na Kairo pestro,
ulica je hrupna zažarela
v belih lučih na visokih drogih.
Puši starec čibuk svoj dišeči,
dim ovija se mu v kolobarjih
sivih okrog lepe bele brade.

„Mir s teboj, moj ljubi Osman Ali!“
mladi znanec Tefvik sede k njemu.
„„Allah s tabo!““ reče Osman Ali
in dotakne se z dlanjo široko
čela, ust in prsij svojih rekši:
„„Dolgo nisem te že videl, Tefvik,
dolgo! Kakšno tvoje je še zdravje?““

„Zdrav sem kakor sočna palma v polju.
Toda nekaj mi leži na srcu.
Modrijan si, znan po našem mestu.
Čisla tvoja se beseda tehtna.
Pa povej mi in svetuj mi, starec,
kaj storim naj s svojimi sovragi?
Vsak dan skoro več jih štejem ljutih!“

V tla je gledal stari Osman Ali,
krepko vlekel iz cevi je dolge
dim dišeči pa molčé poslušal,
kar mu tožil je prijatelj mladi.
Jantar žolti svoj iz ust potegne,
pljune v stran pa reče mu smehljaje:

„„Kaj pomeni, če imaš sovrage?
To pomeni, da si jim na poti!
A če si na poti jim, si nekaj!
In čimbolj se večja broj sovragov,
večji si in si močnejši, kajpak!
Tolik si, da jeden sam sovražnik
ni ti kos, pa se še več jih zbira,
ki bi radi te na tla podrli . . .
Kjer ni nič, tam tudi ni nasprotstva.
Kdor ni nič, na poti ni nikomur!
Zadovoljen si, kar sem ti rekel?““

„Zadovoljen! Hvala lepa, starček!“
In sedela sta še dolgo skupaj,
do noči sta pozne govorila,
pila kavo in tabak kadila
pred kavarnoj „pri arabskem konju“.

Nil.

Jaz sem sveti Nil — in kdo je več ko jaz!
Jaz sem ta Egipet rajski vam podaril,
jaz zelena polja ravna vam ustvaril;
jaz sem dal vam palmo, žita zlati klas!

Jaz sem oče vaš in deca moja vi!
Jaz hranitelj večni dobri vaš sem krušni,
jaz sem vaš reditelj in vzgojitelj dušni;
jaz sem vaš učitelj izza davnih dnij!

Jaz bistril sem prvi in jasnil vaš um!
Jaz učil graditi sem vas bivališča,
piramide, sfinge, slavna vsa svetišča;
jaz jeklil sem voljo vam in vaš pogum!

Jaz dežele svoje prvi sem vladar!
Jaz sem dal mogočne bil vam faraone,
jaz sem dal vam modre pisane zakóne;
jaz vžgal v srcih vam za dom sem blagi žar.

Jaz praded vseh vaših starih sem bogov!
Meni gre zahvala prva in daritev,
meni slavospev gre sveti in molitev;
meni gre najvišja slava, čast vekóv!

Jaz Egiptu oče sem na večni čas!
Jaz pravir sem bujni vsega mu življenja.
Če usahnem jaz, pa vse usahne, jenja . . .
Jaz sem sveti Nil — in kdo je več ko jaz?

Heliopolis.

Solnce žge po polju širnem.
Peš korakam sam po cesti
prašni beli. Tam v daljavi
obelisk štrli iz zemlje
ko kazalec velikanov
pa mi kaže, kje je stalo
tam pred tisoč, tisoč leti
mesto slavno in ponosno —
Heliopolis.

Solnce žge. Po prašni cesti
romam proti obelisku.
In na njivi pokraj ceste
orje star felláh.

Gledam kmeta in na misel
mi prihajaš, modri Platon,
ki pred tisoč, tisoč leti
morda prav po tej-le cesti

si potóval ukaželjen
v Heliopolis.

Vroč bil dan je in pod palmo
sedel v senco si kraj njíve,
na kateri je za plugom
stopal v solncu kmet.
Nagovoril si orača,
saj kdaj mogel je molčati
dolgo pravi kak Helen?
In ko si povedal kmetu,
da potuješ v mesto slavno,
da od solnčnega boga bi žrecev
se učil modrosti nove
nepoznane še, skrivnostne,
najglobočje, se smejal ti
je egiptovski orač.

Plug ustavil sredi brazde
in obrisal pot si s čela
in obrnil se je k tebi
pa ti rekel je tako:
„Kaj je treba ti hoditi,
ljubi tujec, k žrecem našim!
Jaz sam lahko razodenem
ti modrost največjo našo!
In modrost ta in ta znanost,

ki ti preživí vekove
in vse bajke svečeniške,
je modrost, ki gledaš tukaj
s svojimi očmi jo, tujec —
glej, modrost: orati zemljo!“

Solnce peče po poljani.
In po pusti prašni cesti
stopam sam in mislim nate,
modri Platon . . . Glej, pred mano
obelisk ko prst demonski
velikanski kaže, kje je
stalo nekdam slavno mesto
s svečeniki modrijani . . .

Ni je njihove modrosti
več nikjer na polju širnem.
A na njivi tam-le orje
kakor je oral pred tisoč,
tisoč leti tudi danes
še felláh . . . Molčé uči me,
kaj največja je modrost.

Večer pri Mohamed-Alijevi džamiji.

Kairo.

Utonilo solnce je v puščavi . . .
Žar poslednji še gori v daljavi

kakor Beduinov nočni kres,
ki do sinjih plamení nebes . . .

Znojni dan že gasne in umira . . .
V polumrak ovija se Kahira,

dražestna Arabka pod menoj,
kakor odaliska v črn ovoj . . .

El-Kahira krasna, bajevida!
Orientalka bujna, slikovita!

Da sem Hafis, himno bi zapel
ti nocoj navdušen in vesel!

Rož dišečih venec spletel v slavo
bi ti, del ti ga na lepo glavo . . .

Glej, že gasne in umira dan . . .
Mrak ko svilnat pada pajčolan

na Kahiro, mojo krasotico,
črnooko devo, temnolico . . .

Vse je tiho . . . Gor do teh višav
cestni hrup ne sega iz nižav.

Tiho dvigajo se minareti
ko prerokovi kazalci sveti

izmed trušča zemskega v nebo . . .
Duša moja sanja tak lahkó . . .

Tu ušes ne žalijo zvonovi,
ne kalijo njihovi zvokovi

mi ubranosti, miru . . . Z višin
zdaj oglasil se je mujezin!

Kak poetično glasi molitev
se njegova, večnemu slavitev! . . .

Mesto se ogrinja pod menoj
kakor odaliska v črn ovoj . . .

Samo vitki minareti smeli
iz mraku rasto v višave beli . . .

Naj te čuva Allahova moč,
El-Kahira zlata! Lahko noč!

Hufújeva piramida.

„Jaz farao Hufú, vaš gospodar,
vaš vojskovodja vselej zmagoviti,
Egipta združenega silni car,
ki živih tron zasedel sem sloviti,
razglašam danes sveti svoj ukaz.
Poslušaj naj ga vsakdo izmed vas!

„Ponosen grob, visoka piramida
telesu mojemu se naj sezida!
Tam ob puščave robu naj stoji!
Iz rezanega trdega granita
naj dviga se v oblake mi častita!
Ko Anubis zatisne mi oči,
jaz farao Hufú ne smem umreti,
ne smem strohneti! Večno čem živeti!
V kamnit me položite sarkofag
pa v piramido mojo me nesite,
v kraljevi grobnici me tam shranite!
Okoli mene plul bo sveti mrak,

a jaz od truda bom sladkó počival,
bom živel večno, o Egiptu snival . . .
In še črez tisoč, tisoč dolgih let,
Egipčani, ves vedel bode svet,
da v piramidi smeli, starodavni
prebiva farao Hufú vaš slavni.
Na delo nujno zdaj pozivam vas!
Vsak čvrste naj roké zastavi svoje!
To vam naznanja veličanstvo moje!“

Ukaz jim svoj je farao prebral
in s trona zlatega Hufú je vstal.
Ministri so molče se priklonili,
plašč dragoceni kralju poljubili
in šli so iz prestolnega gradú
povedat ljudstvu, kaj želi Hufú . . .

In glej in glej, v puščavi že se zida
ob Nilu faraonu piramida.
Stotisoč delavcev že mrgoli,
stotisoč se tlačanov že potí
in ugonablja, trudi na stavbišču
ko na velikem pisanem mravljišču.
Iz kamnolomov vozijo granit.
Tam koplje, žge se glinasta opeka.
Vse gnete se pri delu, skače, teka,
čim prvi jutрни zasine svit.

Kak hrum in šum! Tu kamen tešejo,
ogromne kocke z dleti klešejo.
Tam stroji težke kamne dvigajo,
na skalo skala rezana se sklada,
zidarji tod po odrih švigajo —
in kamen kakor sam na kamen pada...
In raste jim ponosna stavba tá
in raste, raste kvišku piramida,
in više, zmerom više se še zida —
popnè se mar do sinjega nebá?
In glej, šele čez dolgih dvajset let
do vrha dograjèn kipí v višave
ob robu žgoče libijske puščave
Hufújev mavzolej... O, kak pogled!
Ko siva gora, gora kamenita
stoji tam piramida ponosita...

Egipet ves žaluje. Tiste dni
bog Anubis zatisnil je oči
Hufúju faraonu. Tam v palači
sedaj je ležal hladen, bled in trd.
In prišli so učeni dvorski vrači,
da odženo od kralja kruto smrt.
In pomazilili so mu z mazili
skrivnostnimi in močnimi teló,
zavili v prte drage ga, nato
pa v krsto ga kamnito položili.

Zapeli žreci so svoj žalni spev,
molitev sliši tihi se odmev . . .
In krsto so slovesno odpeljali
in v piramidi kralja pokopali.
Leži v globoki rakvi sarkofag.
Mir čuva ga, tihota, sveti mrak.

Kateri kralj ima tak mavzolej,
ko farao Hufú? Kdor veš, povej!
Kako stoji mogočno, veličastno,
ozira po deželi se oblastno
nagrobni velikanski spomenik,
nesmrtnosti simbol, rastoč navpik!
In solnce žarko sije nanj po dnevi.
In stražijo šakali ga in levi . . .
In ko priplava tiha noč nad Nil,
na nebu zažari nebroj svetíl.
Nad faraonom zvezd nebroj visí
in luna mu ko večna luč gori . . .

O, blagor ti, Hufú, nesmrtni kralj!
Priroma potnik mnog iz tujih dalj,
zato, da grobni spomenik tvoj vidi,
da čudi se prekrasni piramidi . . .

A slavni in nesmrtni kralj Hufú
ne vživa v piramide dnu miru.

Duh faraonov tlači noč in dan
ko težka môra strašen, divji san.
Kralj vidi svoje sužnje in tlačane,
ki zlomljene mu kažejo roké,
zmečkane in izpahnjene nogé
pa krvaveče, gnojne svoje rane . . .
Kako strmijo vanj od vseh stranij
umirajočih delavcev oči!
Kralj vidi pred seboj neštete žrtve,
okoli sebe sliši glasen jok,
ihtenje, škripanje z zobmi in stok,
in trume rokodelcev vidi mrtve . . .
In tožb in kletev zmešani glasovi
grmijo na uho mu ko slapovi.
Ves krik v peklenski zliva se koral:
„Tu smo, tu smo, nesmrtni slavni kralj,
mi, ki smo piramido ti zgradili!
Kako počutiš v krasni se gomili?
To mora biti zate pravi raj!
Glej, tebi žrtvovali smo življenje!
Kaj mar ti bilo naše je trpljenje,
da si le tí nesmrten vekomaj! . . .“

Ubogi farao! Ah, noč in dan
že tisoč let ga muči strašni san.
Prikazni žrtev svojih mora zreti.
Kako bi rad vezij se iznebil,

nesmrtnost svojo kak bi rad razbil!
Zaman! Živeti mora in trpeti!
Oh, kolikrat je že preklel Hufú
nesmrtnost svojo v piramide dnu!
In tisoč let že farao vzdihuje,
življenje svoje bridko obžaluje;
pošilja vroče prošnje do nebá,
pošilja jih pred Amona bogá,
naj sname ž njega to neumrjočnost,
naj v nič ga pahne božja vse-mogočnost!...
In glej, čez tisoč let usliši bog
nesrečnega Hufúja vzdih in stok.
Prihruli so razbojniki barbarji,
Egipta novi, smeli gospodarji
in v piramido slavno vdrli so
in kraljev sarkofag odprli so
in polastili so se nakitnine,
vseh dragocenostij in vse zlatnine...
In brž privlekli ven še tisti dan
so mumijo Hufújevo na plan.
Skrunitelji so drzni jo razvili,
na solncu so ležati jo pustili.
In glej, ostalo je le pest prahu —
in mir je imel farao Hufú.

Amenhotep IV.

(1392—1374 pred Kr.)

I.

„Jaz, kralj egiptovski mogočni,
jaz farao Amenhotep,
oznanjam danes vsemu ljudstvu
svoj trdni, neomajni sklep:

„Vsi dosedanji so bogovi
z današnjim dnem odstavljene
in vsi maliki brezštevilni
so posihdob odpravljene!

„Vsa njih svetišča praznoverska
po vrsti naj se pozapró!
Naj bedastoče hiš odnotraj
poslej ne vidi več okó!

„In s pilonov in obeliskov
in z vseh pomnikov in domóv
izpraskajte po vsem Ponilju
imena krivih mi bogóv!

„Vsi ti bogovi in maliki
prevara, zmota so in laž!
Proč ž njimi! Naj jih več ne moli
poslej Egipčan zvesti naš!

„Saj modrijan se samo smeje
pobožnim, abotnim lažém,
izmišljotinam svečenikov
in njihovim sleparstvom vsem!

„Ne! Amon tebenski sloviti
to ni poslej nič več naš bog!
Naš bog edini in najvišji
je, ki svetá nam vlada krog!

„In ta bog pravi — to je Solnce,
to zlati, svetli je atón!
Egipčani! Jaz danes Solnce
postavljam na molitve tron!

„Najvišji bog poslej je Solnce
in bog edini vaš in moj!
Svetišče najkrasnejše v Tebah
sezida naj se mu takoj!

„To moj današnji nepreklicni
in črez vse važni je ukrep!
To hočem, to vam ukazujem
jaz, farao Amenhotep!

„Pa saj Amenhotep več nisem!
Kaj Amon mi poslej je mar!
Eh-en-aton, duh solnčni, zovem
sedaj se jaz, vaš gospodar!“

Razglašen je ukaz. In v Tebah
vse le o njem zdaj govori . . .
In sveti Nil, velblodi hitri
ga raznesó na vse strani.

Egipet ves sprejel z veseljem
Amenhotepov je razglas.
Gospod in kmet, vojak in suženj
spoštujejo njegov ukaz.

Le svečeniki Amonovi
edikta ne spoštujejo;
meščane tebenske zeloti
na faraona ščujejo.

Žrtvujejo malikom svojim
fanatiki še ko poprej
in ljudstvo varajo nevedno
in ga slepijo ko doslej . . .

In tisti dan udari strela
med žrece. Kralj Amenhotep
razglaša vsem meščanom novi,
usodepolni svoj ukrep:

Z vsem dvorom svojim kralj užaljen
iz Teb se starih izselí,
stolico novo in ponosno
na jugu si ustanovi!

Proč iz malikovalcev gnezda!
V deželi solnčnega bogá
tam farao poslej bo vladal
po željah svojega srcá! . . .

II.

Ehút-atón! . . . Prekrasno rezidenco
pričaral si iz tal si, modri kralj!
Še tujci hodijo jo ogledavat
in občudóvat dan na dan iz dalj.

Amenhotep stoji na ploski strehi
palače svoje krasne z ženo vred
pa blažen se ozira, ves zamaknjen
z višave . . . O, kak čudovit pogled!

Dolina sočnatozelena, plodna.
In sveti Nil vali se skozi njo . . .
In sredi tega raja je ustvaril
prestolnico ponosno kralj si to!

In Solncu, svojemu bogú, posvetil
je mesto svoje farao na čast . . .
Ehút-atón ta beli, vsa dolina
boga najvišjega sedaj je last.

„Glej, Nefretete, draga žena moja,
kako me ljubi sveti solnčni bog,
kako z obličjem zlatim svojim gleda
veselo na daritev mojih rok!

„Kaj Tebe, mesto to malikovalsko!
Naj vladajo sleparski žreci tam!
Najlepše dviga tukaj se svetišče
atonu-solncu moj svobodni hram! . . .“

In kadar zarudí na vzhodu zarja
in kadar noč prežene dneva svit,
pa vstane farao in gre v svetišče
atona-solnce molit in častit.

Na mozaičnih tleh na sredi templja
kleči Amenhotep ko svečenik
bogá atona svojega vrhovni
ter prvi solnca prorok in svetnik.

Na glavi sveti krona se mu zlata,
sto dragih kamnov se na njej iskrí . . .
Plašč dragocen na tla mu pada z rame . . .
Dvorjanov družba s kraljem tam kleči.

In glej, ozrlo se je zlato Solnce
v svetišče veličastno s sinjih dalj,
in pred božanstvom svojim dviga roke
in razprostira jih v molitvi kralj:

„O, slava ti, prekrasno Solnce božje!
Ti luč nebeška, vse svetlobe vir!
Ti vir življenja! Glej, klečé te molim!
Ti bog najvišji vladaš nam vsemir!

„Ko ti pokažeš svetlo lice svoje,
izgine črni mrak, izgine noč . . .
Pogled tvoj žarki oživi svetovje
in vsako stvar prešinja tvoja moč.

„Ko ti zaukaš na obzorju jasnem,
v vesoljni radosti zavriska svet;
odmevajo stotere melodije
po stvarstvu, kamor šine tvoj pogled.

„Ti solnčni bog ustvaril si svetove,
ti naš najvišji modri si vladar;
in naš Egipet in naš Nil, nas same
rodil je tvoj oplojujoči žar.

„Ti sam ustvaril nam duhá si v glavi,
ti nam ustvarjaš spremenljivi čas . . .
Z največjim spoštovanjem se ti klanjam
in molim tukaj farao te jaz.

„O, sveti, Solnce božje moje, sveti!
Iz glav in src preženi tudi mrak!
Preženi vse malike mi lažnive!
Le tebe naj časti Egipčan vsak! . . .“

In Solnce sije skoz granitni tempelj
na faraona, ki ko svečenik
na tlaku vzpenja kvišku roke svoje,
v molitvi ves zamaknjen kralj-svetnik.

III.

Gorjé, Tebanci, vam, gorje sedaj!
Zatemnel slave vaše je sijaj!
Ne več med vami, ne! V Ehut-atonu
sedi zdaj farao na zlatem tronu.

Sedi na tronu osemnajst že let
in vlada modro svoj ponilski svet.
In ljudstvo ga posluša in spoštuje
in samo solnčnemu bogú daruje.

Tebanske žreče to boli, jezi;
od gneva, srda škripljejo z zobmi . . .
Po ulicah postopajo potrti . . .
Ah, templji njihovi so vsi zaprti.

In bilo v svetih Tebah je nekoč . . .
Nad mestom plavala je pozna noč.
V napol razsutem starem so svetišču
sestali se vsi žreci na dvorišču.

Le mesec vidi čudni dirindaj,
kako vse to godi se naskrivaj . . .
Živahen starček v sredo se postavi,
tovarišem duhovnim svojim pravi:

„Osvójl faraonov solnčni bog
že ves Egipet si je naokrog . . .
Kaj bode z vami, stari vi bogovi?
Že bližajo se smrti vaše dnovi!

„Ubogi Amon! Moli te še kdo
zdaj v Tebah zapuščenih? . . . In kako
vse smeje danes drugim se malikom!
Kako vse roga nam se svečenikom!

„Kaj mari stara vera je ljudém!
Saj pametnejši so vam z vsakim dnem!
In dogme naše svete in častite
otročje bajke so jim, verjemite!

„In mi, vas vprašam, bratje, kaj smo mi?
Za koga smatrajo nas naše dni?
Za slepce in sleparje, ki resnice
ne vidijo nikoli radi v lice!

„Prezira svet in zaničuje nas,
saj nihče več ne potrebuje nas!
Egipet je okužen z novim duhom —
in mi s trebuhom pojdemo za kruhom!

„Prosveta ljudstva je opasna stvar!
Globokim žepom našim je na kvar!
Poprej gospodje siti in veljaki —
sedaj smo lačni, suhi siromaki!

„In kdo je vsega kriv? . . . Amenhotep
in pa njegov brezbožni, zlobni sklep!
Kralj nam odstavil stare je bogove,
on nam zaklenil njihove hramove!

„Ta blazni farao! Heretik tá!
Sovražimo ga vsi iz dna srcá!
O, ta prevratnik, drzni zapeljivec,
egiptovskega ljudstva pohujšljivec!

„Naj res edini solnčni bog njegov
namesto drugih vlada nas bogov!?
Ne, krivoverec, ne! V Ehút-atonu
ne bodeš dolgo sedel več na tronu!

„Nesreča je ta farao za nas!
Le smrt njegova nam prinese spas!
Podganskega mu treba dati strupa!
Ni drugega izhoda nam in upa!“

„„Smrt faraonu krivovercu, smrt!““
zaori žrecev enoglasni črt . . .
Obsodba strašna ori po dvorišču
v noč pozno v polrazsutem se svetišču.

Edina priča shodu tisti hip
na nebu jasnem plava tolsti šcip . . .
Osupel gleda burno zborovanje,
poslušša tajnostno posvetovanje.

Ko mesec tretjič se je pomladil,
umrje farao, ker strup je pil . . .
Podkupili sovražni svečeniki
točaja dvorskega so mu z zlatniki . . .

IV.

Skrij, skrij se, svetli solnčni bog!
Slovesno davno si odstavljen!
In ves tvoj veličastni kult
je prepovedan in odpravljen!

V gomili spava prorok tvoj
in tvoj navdušeni molitelj,
veliki kralj Amenhotep,
vrhovni žrec tvoj in častitelj.

Sramuj se, Solnce! Za obzor
puščave mrtve brž izgini!
V Egiptu danes nič več bog
najvišji nisi in edini!

Pahnili so z oltarjev, ah,
fanatični te svečeniki;
bedaki verni klanjajo
se spet pred svojimi maliki.

Zaprte templji tvoji so,
o, sveto Solnce, in razsuti!
Oskrunili so žreci jih
nevedni, zlobni in naduti.

In zopet stari vladajo
po vsem Egiptu vsi bogovi;
odprti njih hramovi so
in zidajo se jim še novi.

Gorjé ti, mrtvi farao,
Amenhotep ti krivoverski!
Še v grobu te preklinjajo
in psujejo te žreci zverski . . .

Iz vseh napisov zdaj imé
se slavno tvoje izpraskava;
z vseh obeliskov, pilonov
ga dleto kruto izsekava.

Izbrisati te hočejo
za vselej ljudstvu iz spomina.
Malikovalce črtil si!
Pozabi naj te zgodovina!

In novi farao? . . . Lisjak
laská se, hlini svečenikom;
prezira solnčnega boga
in klanja starim se malikom.

Ubita herezija je
Amenhotepova prokleta;
v Egiptu oživila je
očetov stara vera sveta.

In spet so zadovoljni vsi:
ljudje in njihovi maliki.
Z dohodki mastnimi najbolj
so zadovoljni svečeniki . . .

Gizejska sfinga.

Gíze.

Jaz gledam solnce, ki poljublja z žarki
gorečimi kamniti moj obraz ;
jaz gledam zlate zvezde v jasni noči,
nebeškega azurja gledam kras.

Puščave mrtve gledam veličanstvo,
svečano nje tihoto in pokoj ;
oblake peska žolte, ki jih goni
vihar saharski, gledam nad seboj.

Jaz gledam Nila svetega valove,
ki mimo se svetlikajo šumeč,
po domovini moji izobilje
in blagoslov na vse strani deleč.

Jaz gledam polje ravno, plodovito,
cvetoči vrt, zeleni palmov gaj ;
jaz gledam mesta in felláhov sela —
ves svoj egiptovski veliki raj.

Jaz gledam tisočletja, ki minula
mi pred obličjem so ko kratek dan;
jaz gledam, kak vali se mimo mene
čas v večnosti brezdanji ocean . . .

Jaz gledam slavne svoje stare kralje.
Ko živi mi stojijo pred očmi . . .
Jaz gledam žrece, ki na žrtvenike
bogovom v čast polagajo darí.

Jaz gledam, kak armade tisočglave
sovražne zbirajo se pred menoj . . .
Jaz gledam ljuto borbo za svobodo,
krvavi in poslednji gledam boj.

Jaz gledam, kak oskrunjajo barbari
svetišča stara naša kroginkrog . . .
Pozabljena sta Izis in Oziris . . .
In na oltarjih nov se moli bog . . .

Jaz gledam mir in boj, spremembo večno.
Jaz gledam temno noč in svetli dan . . .
Svetá uganko gledam tajnovito —
razrešiti jo trudim se zaman.

Svet! . . . Kaj je svet? Povej mi, zlato solnce!
Povejte, večne zvezde, kaj je svet?
Kaj pravzaprav, vseмир si neizmerni?
Kaj gledam jaz že tisoč, tisoč let?

Svet! . . . Gledam li izvornik veličastni?
Al vse to bilo je že kdaj poprej?
Vse to je bilo že? In le ponavlja
se vse iz sebe večno in brez mej?

Vse je že bilo? Ponovitev večna
je vse? Le povrnitev prasketá?
Iz sebe same li se preporejajo
v oblikah vedno istih snov ta vsa?

O, sveto solnce, in ve zlate zvezde,
molčite? Ni odgovora od vas?
Le svojo luč iz dalje tam neskončne
mi neprestano lijete v obraz?

In človek, ti pritlikavec, kaj hočeš?
Pokaj po svetu se mi trudiš tod,
pred mojimi očmi se ugonabljaš?
Kam vodi zagonetna tvoja pot?

Odkod, o človek, duh je tvoj demonski?
In kaj je misel tvoja, mi povej!
Kaj hočeš, večni puntar in razbojnik?
Kam dereš le naprej, naprej, naprej?

Tak gledam, gledam v daljo in vprašujem . . .
In mimo se vali za vekom vek . . .
Odgovora ne slišim od nikoder . . .
Kam vprašanj mojih se izgublja jek?

Jaz gledam z mirnimi očmi življenje,
jaz gledam smrt — in hladno svet motrim.
Sedim v puščavi, premišljujem, sanjam . . .
Ko modrijan smehljam se in — molčim.

Dva vodnjaka.

Žalosten je mladi fellah Omer,
vse premalo vrt rodi njegov!
Tu pa tam po kaka bleda bilka —
ali sočnih ni pa ni plodov!

Saj pobrska včasi kaj po gredah
in zaliva si jih siromak,
kolikor pač more dati vode
sveže plitvi, skopi mu vodnjak.

Žalosten je mladi fellah Omer
in zavist ga tare in mori,
če pogleda, kakšno zdravo sadje
vrt sosedov, Ahmedov, rodi.

Vidi Ahmed, da mu sosed hira,
da zavist ga gloda, tare srd,
pa s sočutjem stopi tisto jutro
k Omerju na mali, pusti vrt.

Ves potrtr je ležal suhi Omer
v palme senci z močnimi očmi.
Sede k njemu stari sosed Ahmed,
stisne roko mu in govori:

„Kaj jeziš se name, ljubi Omer,
če tvoj vrt je suh, neplodovit?
Mari kriv sem jaz nesreče tvoje?
Vzrok nevspeha ti drugje je skrit!

„Sosed, veš, vodnjak je tvoj preplitev,
pa premalo daje ti vodé!
Vrčev par zajameš — pa je prazen
in do dna izčrpan že, sevé!

„Moj vodnjak pa ti je sila globok,
rekel skoro bi, da je brez dna!
Črpam vrelec, dan na dan ga črpam —
ne izčrpam ga! Tako je, da!

„Glej, zato moj vrt rodi obilo
sadja vsako leto . . . Tvoj vodnjak
je preplitev, to je jasno, sosed!
In zato si, Omer, siromak!“

Mohamed in Ajiša.

Koran, sura XXXIII. 49—50.

„O, Ajiša! Dvajset rožic
cvete mi na vrtu lepih.
Dvajset žen mi dal je Allah,
toda ti si najkрасnejša
in najljubša mi med vsemi,
odaliska moja mala!

Glej, Ajiša, pol stoletja
že uživam milost božjo,
hodim že po svetu grešnem.
Osiveli so lasje mi,
osivela mi je brada.
Pa odkar si ti, Ajiša,
žena moja, prerodil sem
se! To čudo naredila
je ljubezen tvoja sladka!
Moč lepote tvoje mlade
je velika! Bil sem starček —

in sedaj, odkar potapljam
se v oči ti čarovite,
kar poljube pijem tvoje,
spet mladenič sem, Ajiša!
Glej, zato pa ti obetam
in prisegam ti slovesno,
da tvoj oče Abu-Bekr
pride z mano vred po smrti
v raj najvišji, v raj deveti!“

„„Slavni prerok in gospod moj!
Čast je zame prevelika,
da tako me ljubiš, čislaš!
Kaj sem dekle jaz ubogo,
ki pomladij štejem komaj
zdaj deset! Kar dal mi Allah,
to žrtvujem ti z veseljem:
vso lepoto mlado svojo
in ljubezen svojo nežno!
Toda, prerok, gospodar moj!
Naj povem ti, kar šepeče
vsa Medina bela davno!
Davno brusi že jezike
ljudstvo, prerok moj, o tebi
in očita ti mesenost
in pohotnost, razuzdanost!
Preveč bojda ljubiš žene

svoje, preveč si nabral jih
v haremu, a najbolj, dragi,
pohujšuje se Medina,
kar si storil bil v svetišču
zadnjič javno ! Ali veš še,
kak si bil med službo božjo
se približal mi, privzdignil
mi kopreno na obrazu
pa poljubil me, poljubil
strastno, vroče me na usta !
Zašumelo je po srenji,
zašumelo po mošaji,
in spogledal se je moslem
z moslemom pa se namuznil . . .
Ne zameri mi odkritost,
Mohamed ! Pa, ker te ljubim,
ti naznanjam, kar za hrbtom
dolgo, dolgo že klepeče
verna tvoja ta Medina !““

„Naj šepeče, naj klepeče,
naj opravlja me Medina !
Kaj so mar mi svetohlinci !
Kar živim na svetu, ljubim
tri reči in té so : ženske
pa dišave in molitev !
Oh, Ajiša moja mala !

Težek posel je preroški,
pa zato je dobri Allah
odškodnino dal preroku
sladko! Glej, in odškodnina
in nagrada ta — ljubezni
je užitek, o Ajiša!

A z Medinci opravljivci
se pomenim jutri! Pridi
v džamijo pa bodeš čula
razodetje božje novo;
suro novo jim oznanim
vernikom pa zamašim jim
usta! Pridi me poslušat!“

Šla Ajiša je v svetišče
drugi dan. Vse polno ljudstva
vernega se gnete, klanja
Allahu po tleh kamnitih.

Kar na leco stopi prerok
Mohamed — in vse utihne.
Pa pogladi dolgo brado
sivo božji si poslanec.
In Ajiši se je zdelo,
da ozrl se je z višine
za trenotek nanjo; tudi
zdelo se ji je, da šinil

črez obraz mu nasmehljaj je
porogljiv, ko tak pogledal
njen soprog je po sovercih . . .
Čuj, in že je spregovoril
z gromkim glasom prerok modri:

„Čujte novo razodetje,
ki mi poslal ga je Allah
noč preteklo! In tako-le
rekel Allah mi je večni:
Kar se tiče žen, seveda
ti, moj prerok, smeš imeti,
kolikor jih hočeš, samo
da rediš jih vse pošteno!
Tvoje tudi vse so sužnje,
ki upleniš si jih v bojih!
Izmed njih si smeš izbrati,
kterakoli ti ugaja! . . .
Ta zapoved najnovejša
pa velja, seve, le zate!
To izjemo dovoljujem
samo tebi, ne pa drugim
mosleminom jaz najvišji
Allah sveti in edini!“

In sprejeli novo suro
v strahu božjem so Medinci;
klanjali so razodeti

se besedi Allahovi.
In od tega dne je imel
Mohamed res mir v Medini.
In molčali so meščani
o Ajiši in o ženah
drugih, ki jih ljubil prerok
je na stara leta svoja
ko mladenič s strastnim žarom.
Saj dovolil mu je Allah!

Mohamed Alijeva pogostitev.

(1. marca 1811.)

Osvóvil si z mečem krvavim
Egipet je Mohamed Ali;
pregnal iz dežele je turške,
angleške in druge druhali.

Dan vzhaja nad pestro Kahiro,
in v svoji trdnjavi kamniti
sedi že zamišljen pri mizi
pa piše vladar zmagoviti.

List piše Mamlukom pogumnim
v bogati vojvodski opravi;
list piše jim Mohamed Ali,
bel turban čepi mu na glavi . . .

„Glavarji mamluški! Egipet
dal v pest mi mogočni je Allah.
Največ ste pomagali v bojih
mi vi! O, presrčna vam hvala!

„Res, hrabri ste, neustrašljivi,
v preroku preljubljeni brati!
Gorjé mu, ki vi ga črtite!
Zdaj vidim: vas treba se bati!

„Vsa čast vam! Le združeni z vami
vse tujce zdaj v beg smo pognali.
Poplašal bi rad vam usluge.
Hvaležen je Mohamed Ali.

„Za zdaj vas pa vabim, o beji,
da pridete drevi v trdnjavo,
da pridete k meni na gostbo,
na moslimsko malo zabavo!“ . . .

In padel je mrak . . . Nad Kahiro
že luna se zlata leskeče,
razliva svetlobo črez mesto
živahno, šumeče, vrveče.

In petsto junakov Mamlukov
že jaha ponosnih v trdnjavo,
gre petsto nakičenih bejev
na paševo slavno zabavo.

To bode večerja sijajna!
To bode jedij in pijače
pa godbe in petja do jutra!
Oh, srce že v prsih jim skače . . .

In morda še mladih deklet jim
pripravil je Mohamed Ali . . .
O, paša pozna že njih želje
in z beji rad včasih se šali . . .

Po klancu so strmim in tesnem
prijahali beji k trdnjavi . . .
In neoborožene paša
s posadko jih svojo pozdravi.

Nenadoma počile puške
albanske so bejem naproti!
In petsto ta hip obležalo
Mamlukov je mrtvih na poti . . .

Egipčanka.

I.

V Aleksandriji, 27. februarja 189*.

V Egiptu sem, v Egiptu, draga mati!
Tu živel Jožef je egiptovski,
izdan od bratov svojih in prodan.
Tu vrgla v ječo ga je Putifarka
in tu povišal ga je farao
med svetovalce svoje in ministre . . .
Kajneda, imeniten je Egipet?

Oh, mati moja! Kje sedaj ste vi
in kje sem jaz! Kak daleč sva narazen!
Široko in globoko morje, mati,
leži med nama. Jaz ne morem k vam,
in vi ne k meni . . . Kak prepad je to!
In ko poslavljala sem se od vas
in gledali sva solzni si v oči,
pokrival sneg še hribe je vipavske
in burja je divjala po dolini.

A tukaj? Topla smeje se pomlad!
Pa kaj pomlad — poletno vroče solnce
pripeka že in znoj nas že obliva . . .

Šest dnij in šest nočij smo se vozili
iz Trsta po širokem daljnem morju.
Ko hiša velik bil je parobrod
in stanovali v njem so ko v hotelu
popotniki gosposki in bogati.
Sprehajali so se, hodili jest
v obednico sijajno in potem
posedali na solncu po palubi.
Ej, blagor jim! Mi siromaki pa
smo stanovali vam v nekaki kleti
in spavali smo kar na golih tleh.
In kakšna družba bila vam je to!
Par poljskih Judov z ženami, otroki
pa ogrski cigani muzikanti
in nekaj ruskih kmetov romarjev,
ki so peljali se v Jeruzalem . . .
Kako se mi je gnusilo tam doli
v trebuhu naše ladje, oh, kakó!
Pa rajša sem posedala čez dan
na krovu sama, mislila na vas,
na svoj domači kraj, se jokala
pa gledala in gledala na morje . . .
Ponosno plavala je ladja naša

vse dalje, dalje, bogvekam. Črn dim
valil se je iz dimnika. Galebi
so beli obletavali kričeč
visoki jambor. Oj, in tam valovi
šumeli so okoli nas peneči.
In kamor sem ozrla se okrog —
vse sama svetla, sinja morska plan!
Kako to čudovito je lepo,
pa tudi grozno, moje vam pero
povedati ne more. Ne! Ne more . . .

Po dnevi bilo je prijetno. Solnce
sijalo je in jaz sem gledala
po morju neizmernem, saj nikoli
se nisem mogla ga nagledati . . .
Noči pa sem se bala. Vsakokrat,
ko legla spat sem v kot na trda tla,
med tujimi ljudmi, sem tresla se,
da kdo ne storil bi mi v spanju zla.
Kako sem skrivala si v nedrijih
mošnjiček s skromnimi goldinarji!
Kako me gledal je zvečer pohotno
ciganski godec mlad, ko bi pojesti
me hotel bil nemara, ta divjak!
In neki Jud je lazil za menoj
in izprašaval me, pokaj in kam
se vozim sama, ko sem mlada še

tako in pa — dostavljal je laskaje —
prikupna bojda. Oh, ta prilizljivec!
In vsak dan sem povpraševala, če
vozili bomo se še dolgo, kali,
v Egiptet tisti . . . No, naposled pa
dospeli smo v deželo faraonov . . .
Slovenka, Goričanka, me sprejela
je na pristanu in me spremila
v veliko, pisano to tuje mesto . . .

Polagoma se že udomačujem.
Imam prijetno službo v dobri hiši
trgovski in otroke péstujem
ter vodim jih na sprehod dan na dan.
Gospa je Lahinja, doma nekje
tam blizu Trsta, pravi. Gospodar
pa je Francoz. Bogati so in v kratkem
vam pošljem, upam, že denarja kaj.
Saj ni ga dneva, ni je ure v tednu,
da ne bi mislila na vas. Najrajša
sprehajam se ob morju, po pristanu.
In kadar pride kaka naša ladja
iz Trsta ali z Reke, se oziram
vsa radovedna po popotnikih,
če ni med njimi prišel znanec kak
al znanka iz goriške domovine . . .

Oh, vse bi bilo dobro, samo vroče
po leti nam je tukaj, vroče, vroče!
In pa Arabci zagoreli ti
pa ti zamorci z divjimi očmi —
kako so zoprni mi to ljudjé!
Kaj mislite, ko zadnjič sem sedela
z otrokom v parku, ki mu pravijo
„Mehêmet-Ali“, se približa mi
črn gizdalin, opravljen po gosposko,
pa reče mi, da mu zelo sem všeč!
Laská se mi in vpraša me nazadnje,
če bi hotela ga — no, za moža!
Smejala sem se mu! Moj Bog, zamorec
moj mož, ko tinta črn! . . . In moja deca
bi bila tudi črna morebiti . . .
Fej! In smejala sem se mu naglas,
a on uganil je, zakaj se smejem . . .
Od tistih dob ne da mi več miru
in nadleguje me in zalezuje . . .
Cvetlic prinaša mi, a jaz ne maram
črnuha. Studi se mi, veste, kadar
me gleda ko človekožerec kak
pa kaže tiste bele mi zobe . . .
Ne bojte se! Zamorčeva jaz žena
ne bom nikoli! Sicer pa še hranim
globoko v srcu opomine vaše,
da naj se čuvam moških zapeljivcev!

To pismo pišem pri rojakinji
v podstrešni sobi hiše petnadstropne
in vam pošiljam ga čez sinje morje.
In sto pozdravov in poljubov vročih
pošiljam ž njim vam v svoj domači kraj!
Pa ne pozábite moliti zame
doma in v lepi naši farni cerkvi!
Vas, draga mati, nosi zmerom v srcu
in ljubi vas hči vaša — Malika.

II.

V Kairu, 1. maja 189*.

Res sram me je pred vami, draga mati!
Tri leta že minula so, odkar
vam nisem pisala, in vi ne veste,
da sem odšla iz Aleksandrije
in da v Kahiri zdaj prebivam tukaj...

Življenje moje se je spremenilo
ko pusta noč se vselej spremeni
v veseli dan. Ne, svoje Malike
sedaj bržčas bi ne spoznali več!
Otrók ne péstujem nič več. Ne služim
tu pravzaprav. Svobodna dama sem,
bogata, čislana in imenitna.

Ko videli bi stanovanje moje!
Grofica nima lepšega nobena.
V kočiji vozim se po ulicah,
oblačim se v baršun in težko svilo
pa zlate prstane imam na rokah,
okrog vratú pa svetlo bisernico!
Kaj delam? Ah, takorekoč ničesar . . .

Oh, ta Kahira — mesto je prekrasno!
Še trikrat večje nego Trst in pa
kako bogato! Bog ve, koliko
živí tu milijonarjev, ki zlato
kar sipljejo okoli sebe . . . Raj
je zame pisana Kahira ta!

Vsak kot poznam že po ogromnem mestu
in po okolici sem videla
vse znamenitosti . . . Pri piramidah
sem bila često že in stala sem
pred tisto slavno kamenito sfingo,
ki z mrtvimi očmi ozira se
po svetu štiritisoč dolgih let . . .
Velblode jahala sem po puščavi
in osle tudi. In po svetem Nilu
vozila sem se večkrat že na ladji.

Orient, orient je to! Kako ga ljubim!
Ta zmes ljudij rjavih, črnih, belih!

Oh, in kako so lepe vitke palme,
zelene vse po leti in po zimi!

Živim v veselju samem. Česar koli
srcé si moje poželi, dobim
zastonj. Ne, mati moja, vi ne veste,
kako imajo radi me gospodje
bogati tukajšnji! Jaz ko kraljica
zapovedujem jim in vladam jih
z lepoto svojo . . . Kdo pač bil bi mislil,
da bo slovenska Malika še kdaj
v Kahiri taka imenitna dama!

Kako je prišlo to? . . . Dne nekega
sedela tam sem v Aleksandriji
z otroki v parku, kar pristopi k meni
Arabka stara pa mi reče tiho —
arabski jezik zdaj že tudi znam —
„Vi, lepa gospodična, smilite
se mi, da morate pečati se
z otroki za plačilo pičlo. Čujte,
če daste majhen mi bakšiš, pa vam
jaz lahko preskrbim sijajno službo.
Imam v visokih krogih svoje zveze
med domačini in med Franki. Oh,
poznajo vsi egiptovski me paše . . .
Verjémito mi, taka rožica

ko vi ne sme tu uveneti, predno
razvila ni na solncu vse lepote!
Zato pa rada bi vas presadila
na drugo boljšo gredico čimprej,
v razkošnejši in bogatejši vrt!
Pa kaj bi trčila besede! Kaj
nosila vode v morje in pokaj
v puščavo peska! Pridite brž k meni
domov in tam pomeniva se več!
Pri Allahu prisegam vam, da vse,
kar govorila sem, je istina!
Sijajna, krasna služba! Dela nič,
a šterlingov ko peska po Sahari! . . .“
Tako mi govorila je Arabka.
Verjeti nisem ji hotela ročno.
Nazadnje gnala me je radovednost
k njej in prepričala sem se takoj,
da žena govorila je resnico . . .

Kako sem srečna in kako vesela!
Saj mlada sem in drugi pravijo,
da lepa tudi. Kaj še hočem več?
Pri nas doma bi rekli po slovensko,
da „godejo mi godci“ . . . Kje je dekle
v dolini vaši in na vsem Goriškem,
ki bi godilo se ji kakor meni?
In za dokaz, da nimam prazne mošnje,

pošiljam danes vam pet zlatih funtov.
A če vam pisala ne bom pogosto,
nikar ne bodite zato hudi
na svojo ljubo, lepo Maliko!
Razmišljena od samih sem zabav
in včasi še pozabim iti spat.
Z oblačenjem in lepotičenjem
potratim dragega veliko časa . . .

To pismo pišem vam v salonu svojem
na mahagonski mizi dragoceni.
Pred oknom maje palma svoj vršič
košati ko pahljačo velikansko.
In na balkonu papiga rumena,
„Amour“, kriči in oponaša smešno
oslarje in velblodarje na cesti . . .

Z dišavami sem poškopila pismo.
Zamorka črna moja, Zulejka,
ponese ga na pošto. Draga mati,
pozdrav svoj in poljub pošiljam vam
čez sinje morje — vaša Malika . . .

III.

In tiste dni je pripeljala se
domov v kočiji lepa Malika.

Deset let nismo videli je več.
Kako se bila je izpremenila,
odkar odpotovala je v Egipt!

Na tuje je odšla ko skromno dekle
in osemnajst je menda štela let.
Bilà je brhka, vitka. Kri in mleko
obličje njeno . . . Kadar ob nedeljah
iz cerkve stopala je kakor srna,
ozirali smo fantje se za njo,
mežikali z očmi, prižigali
si cigarete pa se dražili,
čigava pač bo lepa Malika . . .

In danes! . . . Ko bi mati njena sama
povedala ne bila nam, kako
spoznali bi jo bili! Kot gospá
bogata povrnila se je k nam.
Na glavi je nosila slamnik bel
s peresom nojevim. Obleka njena
vse sama tenka in šumeča svila.
Vse prste pa imela okovane
vam s prstani je zlatimi, na katerih
iskrili so se dragi kamenčki,
nemara dijamanti brušeni . . .
In za pestjo se ji ovijal je
okoli bele roke modras zlat,

ki sebe samega je grizel v rep!
V ušesih pa je viselo ji dvoje
velikih svetlih solz na zlatih nitkah,
in ženske šepetale so po trgu,
da biserji so ti uhani dragi . . .
In milostno se nam je nasmehljala,
ko radovedni smo obsuli voz.
Je res to tista živa Malika?
Moj Bog, kako se nam je smilila!
Kam, kam šla njena zdrava je mladost?
Kje rožice so sveže, ki cvetele
po licih njenih polnih so nekdanj?
Kje tiste svetle so oči nedolžne,
ki gledale so v svet tako veselo
pa fantom se nasmihale poredno?

Bolelo nas je srce, ko z vozá
je stopala počasi kot bolnica.
Zaplakala je stara mati njena,
ko jo zagledala je in objela . . .
Pa je posedala pred hišo tam
na vrtu dan na dan na solncu bleđa.
In kadarkoli šli smo mimo nje,
nam zdelo se je, da sedi pred nami
živ mrlič. Kadar smo utegnili,
obiskali smo jo in sedli k njej.
Oblečena je bila v črno svilo.

Prijazno nam podajala je roko
gosposko tisto svojo mrzlo roko,
nasmihala se nam prisiljeno
pa govorila neko čudno zmes.
Študenti so pripovedávali,
da Malika je v jezik materni
kaj rada mešala arabščino,
angleščino, francoščino — vse vprek.
A mati njena je ponašala
se ž njo in pravila po trgu ženskam,
kako učena, oh, je njena hči,
ki vse sveta jezike govori . . .

Tako se solnčila je do jeseni,
in tožila nam večkrat, da jo zebe,
če solnce skrilo se je za oblake.
In zdelo se nam je, da Malika
bledi in hujša se od dne do dne.
A rada bila bi živela še,
to čuli često smo iz njenih ust.
Vsak dan jo obiskával je zdravnik,
vikarju pa dajala je cekinov,
da bral za njo je maše pri oltarju
privilegiranim in misijonskem . . .

Na Mali Šmaren po večernicah
spet šli smo bili v vas k „Egipčanki“ —

tako imenoval jo ves je trg —
Sedela je v obleki črni svoji
kraj matere na klopi sila bleda.
Ko kip iz belega je alabastra
uboga zdela nam se Malika.
Nagnila glavo je nazaj na zid,
strmela v daljo nekam proti jugu
pa govorila, skoro šepetala:
„Tam, tam leži prekrasni moj Egiptet —
tam onkraj morja . . . Tam leži mladost
cvetoča moja pokopana v grobu
v puščavi . . . In visoka piramida
stoji na grobu mojem . . . In šamzin,
vihar saharski, piha tam čez mene,
čez moje otrpnelo, mrtvo srce . . .
Po noči pa prihajajo šakali
in lajajo okoli piramide . . .
Živela sem, živela tudi jaz . . .
Sedaj sem mrtva, mrtva . . . Bilo je
lepó, lepó . . . Minulo je, odplulo,
izginilo ko kratke lepe sanje . . .
In kaj ostalo mi je, vprašam vas,
od tistega veselega življenja?
Te cape svilene, okraski zlati,
par biserjev, par svetlih dijamantov,
par sto angleških funtov pa telo
uvelo, ocvetelo, suho, mrtvo . . .“

Zaprta je oči. Po bledih licih
začele teči so ji bridke solze.
Sklenila bele je roké v naročju,
sedela mirno in v trenutku tem
smo mislili, da je umrla že . . .
Kar naglo zgane se, pogleda nas
z velikimi očmi pa reče: „Kaj
stojite tukaj! Pojdite v Egipet
brž tja čez morje po nedolžnost mojo!
Prinesite mladost mi spet nazaj! . . .
Prokleta bodi to-le vse zlato,
ki zanje tam prodala sem mladost! . . .“

In naslonila se je spet ob zid.
Omahnile roké so ji ob strani.
Široko še odprla je oči,
izdihnila globoko . . . Prsi njene
so dvignile se parkrat — in srcé
nehálo biti je „Egipčanki“.

Fata morgana.

„Kaj danes, solnce, žgeš z nebá tako!
Mar hočeš vse požgati pod sebó?”

„Razbeljena žarí že vsa puščava,
gorí peščena v solncu plan rujava.

„Tri dni že jaham . . . Dobri moj velblod,
veš li k studencu svežemu kod pot?”

„O, žeja, žeja, moj velblod! Jaz hiram
in omagujem in napol umiram! . . .“

Velblod pa stopa dalje . . . Kaj mu mar
je huda žeja in pa solnčni žar!

Po sledí karavan naprej koraka
pa nosi v sedlu mladega junaka.

In Ahmed se zavija v burnus svoj
pa temno gleda v daljo pred seboj . . .

Ni zašel li? Ni li na krivi poti?
In strah in skrb se jezdeca poloti . . .

Za pasom samokres mu nov tiči,
na hrbtu puška kvišku mu štrlí . . .

O, ne! Razbojnikov on ne boji se!
Lahkó se brani in lahko bori se.

Pa žeja, žeja! . . . Jezik se suši
mu v ustih že . . . Po žilah vre mu kri . . .

Ah, tam oazo vidi že v daljavi!
Velblod koraka tod po poti pravi!

Oaza že zelena tam leži
pred njim! Velblod korake pospeši . . .

Kajpak! Saj vidi že košate palme . . .
In Ahmet gleda, gleda izpod čalme . . .

Studenec tam izvira izpod skal
pa teče preko trat, čist ko kristal . . .

„Naprej, velblod! Korakaj mi hitreje!
Saj skoro konec najine bo žeje!

„Naprej, naprej!“ . . . Velblod, hiti, leti . . .
Oaza tudi tam pred njim beži!

Beži pred Ahmetom in se odmiče
čimdalje bolj tam čez peščene griče . . .

In Ahmet jaha, kar se da, čez plan —
a zelenici bliža se zaman!

Oaza se odmiče, oddaljuje . . .
In Ahmet širi roke in vzdihuje:

„Naprej, velblod, tovariš zvesti moj!
Saj vidim tam studenec pred seboj!

„Naprej, da se na trati brž počijem! . . .
Tako, velblod! . . . Ah, saj že pijem, pijem

„oživljajoči, hladni, sveti vir!
Kako mi v žile stopa sladek mir . . .“

In Ahmet zgrudi se od žeje s sedla . . .
V smrt fata ga morgana je zavedla.

Palma.

Palmo mlado, vitkoraslo,
z vrhom bujnim in košatim
je pripeljal iz Egipta
s sabo si na hladni sever
na svoj beli grad ponosni
v gore bogataš.

Pa postavi sočno palmo
v hišo novo, vso stekleno,
krasno kakor tempelj grški.
Nálašč dal je bil zgraditi
ta rastlinjak dragoceni,
da bi palma rasla v njem.

Pa stoji tam vitka palma
z vrhom bujnim in zelenim,
pa stoji v tej hiši svetli
ko v svetišču. Dviga, vzpenja
se pod kupolo stekleno.
Solnce sije skozi streho
in obseva mlado palmo.

In vrtnar ji streže grajski
in zaliva jo s studentem
in neguje po propisih
znanstvenih jo dan na dan . . .
In ves grad jo hodi gledat
krasno palmo v svetli hiši.
In kdorkoli ga obišče
bogatina na grajščini,
vsakemu pokaže palmo ;
in pred vsakim se ponaša,
da je kupil jo v Egiptu
daleč tam za drag denar . . .

Neki dan pa čuti palma,
da pojema solnce žarko,
da ne greje ko popreje
debla ji in pa vršiča.
Ah, in kaj je to-le danes ?
Vse je belo po planinah!
In na streho njeno tudi
belega je padlo nekaj
ko mrtvaški prt ! Nikoli
videla ni vztočna palma
takega še kaj !

Pusti dnevi so in temni,
in oblaki se podijo
po obnebj u črni, grdi . . .

Palma vidi, da ogiblje
se je zlato, žarko solnce
in da skriva se ji nekam . . .
In vrtnar jo obiskuje,
kuri peč, da bi segrel ji
hišo novo, dragoceno.
Skrbno stari mož ozira
se po svoji negovanki;
trebi listje ji in snaži
deblo vitko ji, ponosno
ter zaliva jo z vodó.

Ali mlada palma sanja
o Egiptu solnčnem svojem . . .
Ah, na svojo domovino
daljno, daljno misli palma!
Na puščavo misli svojo
in na Nil, ki tiho teče
in namaka vse doline . . .
Piramide vidi v duhu,
ki kipijo proti nebu . . .
Ah, kako je tukaj sama!
Ujetnica je in sužnja!
Kaj ji mar ta lepa ječa!
Kje, kje zdaj so sestre njene
bujnorasle in zelene!
Solnce vroče jih obseva

in ogreva jih tam daleč!
In domači topli veter
ziblje goste jim vršiče,
iz puščave pa obišče
včasi divji jih šamzin! . . .

Težko, britko domotožje
gloda palmi nežno srce . . .

Proč odtod! Proč, proč iz ječe
na svobodo preko morja
iz teh pustih, hladnih krajev!

Ko bi mogla! . . . Prazne sanje,
puhle nade, nične želje!
In globoko domotožje
gloda dan na dan ji srce
in razjeda sok življenja . . .
Palma hira in poveša
glavo svojo k tlom potrta.
Listje ji žoltí in deblo
se suši ji. Korenine
niti vode, ki prinaša
je vrtnar ji stari, skrbni,
piti več ne marajo . . .

Tisti dan pa dotrpela
mlada palma je na tujem.
V krasni svoji novi hiši
usahnila je, umrla.
Domotožje umorilo
ji nesrečno je srcé.

Hipatija.

(L. 415.)

I.

„Devica, filozofinja!
Hipatija ti lepa, mlada,
al veš, da v Aleksandriji
poslednja si Helenov nada?

„Poslednji cvet, najlepši cvet
ti naše stare si kreposti!
Ti vzor si naš v teh težkih dneh,
učiteljica si modrosti!

„Ah, kam smo prijadrali? Mrak
se širi iz Jeruzalema,
zakriva grško solnce nam!
Krščanska noč nas že objema!

„Poglej po Aleksandriji!
Helenska prazna so svetišča,
oltarji hladni . . . A ljudje
v krščanska tekajo shodišča . . .

„Bogove naše — vsakdo ve,
da so nam bili le simboli —
kdo v našem mestu še pozna
jih danes in pa kdo jih moli?

„Cesarjev sem namestnik jaz!
Pa v Aleksandriji kdo vlada?
Ciril, episkop! Kaj ni res,
prijateljica moja mlada?

„Ciril je mestu gospodar,
menihi vladajo krščanski
umazani! . . . Gorje, gorje
prosveti grški zdaj paganski!

„Ah, kmalu bo Egiptet ves
pod peto divjih teh zelotov,
a Grki izobraženi
mi bomo ljudstvo le helotov! . . .“

Govoril strastno je Orest,
govoril z gnevom je, goreče . . .
In ob peščeni nizki breg
je morje pljuskalo peneče . . .

Pomladnji, topel, tih večer . . .
Tik morja teče bela cesta.
Hipatija učena se
molčé sprehaja kraj Oresta.

Globoko segle so v srcé
besede ji njegove vroče . . .
Uprla v daljo je oči,
ko gledala bi v dni bodoče . . .

Naposled reče: „Vse je res,
gospod, kar praviš! Mi pagani
uničemo čedalje bolj
se pred nevednimi kristjani.

„Oh, vidim, vidim tudi jaz
to novo gibanje opasno . . .
In misliš, da uniči nam
prosveto grško staro, krasno?

„Nikdar, Orest! Nikdar, nikdar!
Nikdar helenstvo ne pogine!
In naša tisočletna moč
in delo naše ne premine!

„Nepremagljivo, večno je,
kar duh ustvaril je helenski!
Neumrjoče vse je to!
Veruj preroški duši ženski!

„Vsa znanost in umetnost vsa,
luč, solnce — vse na naši strani!
Mi smo učitelji sveta!
No, kaj imajo pa kristjani?

„Nič svojega, prav nič, Orest!
Pač! Evangelj nekak oslastni
imajo, poln otročjih bajk!
In vendar so nestrpni, strastni!

„In škof Ciril? Neveden kmet
je in neznana mu olika!
Zato pa množica časti
čudaka tega ko svetnika . . .

„Ne! Ne udamo se jim, ne!
Helenstvo je neumrjoče!
Jaz trdno verujem, Orest!
Ubiti nas je nemogoče! . . .“

„„Hipatija, Hipatija!
Ah, v tebi vsa je grška sila
in ves duševni naš zaklad!
Tako še nisi govorila!

„„Žarišče duh je jasni tvoj,
v katerem strinjajo se misli
helenskih modrijanov vseh.
Visoko jaz imam te v čisli.

„„Zato bojim se zate! Škof
Ciril je najin hud sovražnik.
On ve, da sem zaščitnik tvoj
in da paganstva zvest sem stražnik.

„Poglej to rano! Mlad menih
bil vrigel kamen mi je v glavo
na ulici . . . Tako Ciril
utrja v mestu si veljavo!

„O, boj, Hipatija, se, boj
poslej Cirilovih učencev!
Od daleč že ogiblji se
surovih naših Nazarencev!““

Prispeta v mesto. In Orest
pogleda ji v oči globoko.
In kakor da je zadnjikrat,
on za slovo ji stisne roko.

II.

Hipatija sedi za mizo,
opira lepo glavo v dlan
in premišljuje . . . Res uspešen
bil zopet je današnji dan.

Ne, ne! Saj ni še izgubljeno
helenstvo! Koliko ljudij
je bilo prišlo jo poslušat
iz mesta in od vseh stranij!

Vsa polna bila je dvorana
odličnih Grkov vseh stanov.
In ona jim razjasnjevala
je filozofsko svojo snov.

Veliki misleci atenski
iz nje so govorili spet;
rojakom kazala je svojim
duhov helenskih višji svet.

Ideje novoplatonizma
razkladala jim je. Kako
poslušali so vsi napeto,
sedeli tiho tam pred njo!

Ob istem času kakor ona
pa v cerkvi je Ciril učil
in pridigal je tam nasproti . . .
Ah, to bo škof se spet jezil!

Jezil se bode, jo preklinjal,
da zmerom še kljubuje mu
in da s pagansko učenostjo
predrzo nasprotuje mu! . . .

Sedi Hipatija pri mizi
med knjigami . . . Že gasne dan.
Zamišljena opira glavo
prekrasno svojo v drobno dlan.

Kam gledajo oči velike
in črne tvoje, deva, tja
skoz okno v daljo? Ali gledaš
uganko božjega sveta?

Napol odprta so ji usta . . .
Ti beli biserni zobjé!
Nikoli ne poljubljaš moških?
Res hladno tvoje je srcé? . . .

Kar suženj njen otvori vrata,
in v sobo vstopi — kdo je to?
Krščanski škof iz Ptolomeje
je, ki priklanja se pred njo.

„Ah, ti Sinezij, moj učenec!?”
No, ti edini si kristjan,
ki hodi redno me poslušat . . .
Pa saj iz pisem si mi znan!

„In danes sem prejela tretje
od tebe pismo, ti poet!
Prečitala sem ga z veseljem.
Kak za modrost si grško vnet!“

„„Učiteljica moja slavna!““
Sinezij vzdihne poleg nje
sedé — „„oprosti, da sem prišel
olajšat tužno si srcé!

„„Hipatija! Edina ti si
na svetu, ki jo ljubim zdaj!
Ah, ženo mojo in otroke
bog vzel je k sebi v sveti raj!

„„Ti moja si tolažba sladka
v življenja grenkih mojih dneh!
Ti in modrost helenska tvoja!
Saj menda zame to ni greh!

„„Kaj greh, Hipatija prekrasna!
Kaj mar mi, če paganka si!
Spoštujem te visoko, ljubim
zato, ker modrijanka si!

„„Kako si govorila danes
nam duhovito! Govor tvoj
globoko segal mi je v dušo,
v višave dvigal duh je moj!

„„Vem, da črtijo te kristjani
nеспametni, da, žalibog!
Vem, da Ciril je tvoj sovražnik,
pa jaz v njegov ne trobim rog!

„„Z besedo svojo, z golim mečem
jaz branil bodem te poslej!
Al mogla bi zato ljubiti,
Hipatija, me ti? Povej!““

„Nikdar ne bodem te ljubila,
Sinezij! Ves tvoj trud zaman!
Haha! Ljubezen razodevat
si prišel k meni, ti — kristjan!?”

„Učiteljica jaz sem tvoja,
če hočeš, a nič več, nič več!
Pa naj me brani al ne brani
beseda tvoja in tvoj meč!“ . . .

Sinezij vstane osramočen
in bled stoji pred njo ko smrt...
„Hipatija! Še žal ti bode!“
ji reče, zgine ves potr . . .

Hipatija stoji pri mizi
in zre za njim, ki šel je proč . . .
Razburjena se trese deva:
„Oh, to nocoj bo mučna noč!

„Še maščeval se bode morda,
ker sem odbila ga . . . Makar!
Jaz filozofinja sem grška,
ljubila pa ne bom nikdar!“

III.

„No, to me veseli, moj brat,
če si zares se spreobrnil!
Sinezij! S to Hipatijo
si bil že preveč se očrnil!

„Krščanski svečenik in škof —
ah, pa k paganki si zahajal
učit modrosti se! Ne veš,
da vero svojo si zatajal!?

„Povem ti, da sem nad teboj,
Sinezij, resno obupaval!
Krščansko Aleksandrijo
si dolgo, dolgo pohujšaval!“ . . .

„„Ni bilo treba, brat Ciril,
tovariš moj, se zame bati!
Krščanstva svojega nikdar
pač nisem mislil jaz izdati!

„„Filozofije le učil
sem pri učenih se paganki;
saj mnogo je uglednih mož
se shajalo pri modrijanki!

„O, ti ne veš, moj brat Ciril,
kako je ženska duhovita!
Veš, poosebljena modrost
Hipatija je ta slovita!““

„Kaj duhovita! . . . Duhovit
je tudi satan, pohujšljivec!
Kaj misliš, da bedak bil kdaj
je kak človeštva zapeljivec?!

„Modrost uči Hipatija?
Modrost je ta, kajpak, paganska!
Le eno jaz poznam modrost —
in ta modrost je zdaj krščanska!

„Odkar imamo evangelj,
ni treba druge nam modrosti!
Le kar je Kristus sam učil,
glej, to je višek učenosti!

„Pač le na poti nam sedaj
je vsa helenska ta kultura!
Zato razpasti mora vse!
Helenstvu je odbila ura!

„Vse templje, spomenike vse
paganske moramo podreti!
Kdor drzno nam ustavlja se,
i, no, ta mora pač umreti!

„Sinezij, ti si pesnik, vem,
pa žensko tisto občuduješ!
Za modrijane grške se
in za poete navdušuješ!

„Oh, mnogo zla že iz Aten
po svetu vsem se je razlilo!
To mesto razuzdano nam
že mnogo duš je pokazilo!

„Pa strup najhujši, ki ga kdaj
med svet so brizgnile Atene,
brezbožna je Hipatija!
Naj kmalu strela jo zadene!

„V Atenah naučila se
modrosti grešne je devica
paganska! To norost uči
zdaj v mestu našem čarovnica!

„Da čarovnica je, to pač
aleksandrijska cerkev ve že!
Kako drugače mogla bi
ljudi loviti v svoje mreže!?

„Boj ž njo ni lahek zame, vem.
Orest, namestnik, sam jo ščiti...
Pa dokončati moram ga
dvoboj s Hipatijo srditi!

„Jaz ali ona! To je boj.
Jaz škof Ciril, jaz sem krščanstvo!
No, in princip nasprotni je
Hipatija, to je paganstvo!

„Oba ne moreva poslej
drug poleg drugega živeti!
No, vidiš, da Hipatija
čimprej bo morala — umreti!

„Veljaj, kar hoče! V Nitriji
menihi so na moji strani.
Za Kristusa navdušeni,
to vem, so vsi parabolani.

„Najnižje ljudstvo morajo
naščuvati mi bogoslovci.
Že jutri mi ujamejo
Hipatijo ti moji lovci! . . .

In ti Sinezij? Ali smem
zanašati sedaj se nate?
Pretrgal li že vse vezi
s Hipatijo si vražjo, brate?“ . . .

„„Končano je, končano vse!
Pretrgal vse vezi sem z žensko,
čeprav sem zmerom čislal v njej
le filozofinjo helensko.

„„Poslednjikrat sem bil pri njej
nocoj, pa sva grdó se sprla . . .
Psovala mi je Kristusa . . .
Zato se zveza je razdrla . . .

„„Veš, ko sem prosil jo, da naj
pristopi rajša k naši veri,
smejala se mi je v obraz,
potem pokazala mi — dveri!

„„Zdaj hočem maščevati se
nad njo za kruto razžalitev!
Smrt ji! Zdaj mislim tudi jaz
na njeno le ugonobitev!

„„Zato sem prišel k tebi, brat,
ponujat ti v pomoč desnico!
Uničiva Hipatijo,
to zapeljivo čarovnico! . . .““

Nad mestom plava črna noč.
In škofa skupaj še sedita
pa kujeta načrt, kako
Hipatije se iznebita.

IV.

Nad Aleksandrijo smehlja se
najlepši solnčen, jasen dan.
Pred mestom belim se leskeče
neskončna sinja morska plan.

Iz luke piha hladen veter.
Vršiče svoje zibljejo
košate palme po vrtovih
in veje pripogibljejo.

Po ulicah kipi življenje
in polje ko po žilah kri . . .
A tam od nekod iz predmestja
kaj ljudstva reka se vali?

Procesija li to je kakšna?
Kako je pisan ta sprevod!
Kam neki množica se gnete?
Nemara bojni je pohod?

Meščani gledajo to reko
šumečo in postajajo
po cestah in na pragih svojih,
čudeč se glave majajo.

Čimdalje bolj narašča reka,
čimdalje bolj šumi, buči . . .
Obrazi divji, polpijani,
in divje gledajo oči . . .

Iz vseh mornarskih beznic temnih
je prihrumela ta druhal;
iz lupanarjev bruhtnil blato
je to kanópijski kanal.

Umazana Rakotis danes
izpraznila je svoj brlog;
v razbojniških nočiščih njenih
té sódrge izvira tok . . .

Kar Aleksandrija imela
človeških skritih je smetij,
vse pometala je na cesto . . .
Zakaj? Kaj danes se godi?

In teče reka črna, teče,
po ulicah divjá naprej . . .
Menihi Nitrijski številni
pot kažejo tej reki, glej!

Pa kam puščavniki drevijo? . . .
„Smrt, smrt Hipatiji!“ veli
Sinezij z okna hiše svoje,
ko tok se mimo privali.

„„Smrt čarovnici modrijanki!““
„„„Paganstvu smrt!“““ kriči vse vprek . . .
In sodrga vali se dalje
ko morje drlo bi čez breg . . .

Hipatija, o beži, beži!
Ne veš, da se ti bliža smrt?
Pogubo tvojo je zapisal
na prapor svoj že ljudski črt . . .

Tam daleč, daleč v vili svoji
Hipatija sedi doma.
Ne sluti, da ves gnev predmestja
in srd njegov le njej velja.

Odpravlja v šolo spet se svojo,
razlagat in učiti modrost
helenskih filozofov slavnih
in širiti klasično krepost.

O, to bo spet veselja ura!
Helenstvo — to je njena čast!
Razžigati svetlobo grško
poklic je njen, največja slast.

„Gospá!“ — ji reče zvesti suženj —
„voz čaka! . . . Ali kaj je to?“
Na ulici pred hišo tvojo
ljudij se gnete sto in sto!

„Glej, kak postopajo po cesti,
 prerivajo se sem in tja! . . .
 Gospá, ne hodi zdaj nikamor!
 Bojim se zate, o, gospá!

„Ne hodi! . . . Sanje grozovite
 o tebi sanjal sem nocoj:
 Pošast velika pridrevila
 iz morja bila v dom je tvoj!

„In zgrabila te je grdoba
 pa te požrla mi namah . . .
 Ne hodi ven! . . . Če se spominjam
 nocojšnjih sanj, pa me je strah!“

„„Ne boj se zame, dobri sluga!
 Kaj nisi videl še nikdar
 rabuk in puntov v mestu našem?
 Kaj meni kup ljudij teh mar!““

In gre Hipatija. Prestopi
 ponosna hiše svoje prag.
 V kočijo sede modrijanka,
 vozniku svojemu da znak . . .

„Smrt ti, paganska čarovnica!“
 Ciril iz trume zakriči . . .
 In tisoč že pestij se dviga,
 in divje vanjo zro oči . . .

Z voza jo sune truma besna,
obleko strga ž nje ta hip . . .
In glej, v deviški vsej nagoti
stoji med njimi kakor kip . . .

Prekrasna kakor Afrodita,
okamenela od sramú
ozira se po pomočnikih
in vzdihla k svojemu bogú . . .

Ko v živo boginjo pagansko
stooka zije vanjo zver
pohotna, blazna . . . Kaj nobene
ni zanjo pomoči nikjer?

„Smrt, smrt!“ . . . „„Ubijte jo, kristjani!““
menihi srepi vpijejo . . .
In kamenja se vsuje toča
na njo . . . In kri oblije jo . . .

„Morilci, ubijalci! Stojte!“
Orest prijahal je na plan . . .
Hipatija na tleh je mrtva . . .
Prepozno! Prišel si zaman!

POD HELENSKIM
SOLNCEM

Izselniki.

Na jonskem morju.

Po morju plava bela „Argentina“ . . .
On gleda s krova v daljo, skrb v očéh,
a žena péstuje v naročju sina . . .

„Tristo potuje, pravijo, nas vseh.
Bog ve, kod toliko so nas nabrali
agenti! Čuj, in šele v tednih treh

k amerikanski pridemo obali!
Obljubljena dežela, novi svet!
Ej dolgo bomo se še tja peljali!“

Prižge si cigareto, truden, bled
pa gleda, gleda tja po sinji plani
neskončni. O, kak čudovit pogled!

Pa njega ne zanima. Daleč strani
uhajajo mu misli. On živi
sedaj že v duhu med Amerikani . . .

Pod zemljo koplje premog, se poti
in peha se za sebe, za družino,
da lepše kdaj uživala bi dni.

Usoda ga pregnala je v tujino,
pa zdaj se tu počuti ko domá . . .
Tu našel res je drugo domovino.

Mar domovino revež kje ima?
Tam dom njegov je, kjer svoj znoj preliva,
in kjer je grob njegov, tam dom je, da!

Kdo ve, kaj mu bodočnost še prikriva!
Naj bo karkoli! Nič se ne boji,
čeprav je sreča rada goljufiva . . .

Glej, sinček tak smehlja se mu v oči!
In žena spremlja ga ljubeča, zdrava . . .
Ko gleda ju, mu rastejo moči . . .

Ne, ne! Zakaj naj duh mu obupava!
Proč misli temne! Hej, tak jasen dan!
In bela „Argentina“ plava, plava

tja v novi svet črez sinjo morsko plan . . .

Parthenon.

Atene.

V azur nebá kipi Akropolis
iznad Aten pred mano skalovita;
k bogovom večnim s templji belimi
vzdiguje gora slavna se, častita.

Pripeljal izza sinjega morjá
bog dneva, Febos, že svoj voz je zlati
in prek oboka jasnega žareč
letijo iskri konji ž njim krilati.

In jaz popenjam se na strmi grič
in skoz kraljevske stopam propileje . . .
V sprevodu pisanem grem praznovat
navdušen z Grki vred panatheneje . . .

In svete himne pojemo gredoč
in žlahtne nesemo s seboj darove,
da na oltarjih jih žrtvujemo
in ž njimi počastimo spet bogove . . .

In že stoji pred nami Parthenon!
Oh, kaj je? Marmornata bajka bela?
San oživali je Periklejev?
Al poezija je okamenela?

Stojim zamaknjen in oči pijo
čarobno in harmonsko to stebrišče
pa tvoj, o Fidija, reliefni trak,
ki ž njim ovenčal božje si svetišče.

In po stopnicah stopam v sveti hram —
in čudo pred menoj se razodene:
gigantski, veličastni umotvor,
podoaba zlata boginje Atene!

O, kje si videl živi svoj model,
ti mojster Fidija? V olimpskem raju?
Mar bil pokazal pesnik je Homer
ti boginjo v nadzemeljskem sijaju?

In mahoma predramim se iz sanj
helenske svetle klasične davnine . . .
Ah, na Akropoli stojim zares
pa gledam krasnih templjev razvaline . . .

Očaran zrem te, stari Parthenon!
Oči se kar ne morejo ločiti
od teh ponosnih tvojih podrtin,
o, umotvor edini, plemeniti!

Heroj ostane zmerom še heroj,
čeprav je zgubil roke sredi boja.
A ti bogov še danes svet si dom,
in ni minula še lepota tvoja!

Velika noč na Akropoli.

Atene.

Zvonovi zvonijo veliko noč . . .

Haleluja!

Vzbudila iz groba že višja je moč
spasitelja mrtvega in učenika,
svetnika slovitega in mučenika . . .

Haleluja!

Zvonovi zvonijo s cerkvenih lin . . .

Haleluja!

Živ vstal iz gomile že božji je sin!
Premagal je smrt in podzemsko trohnobo
in svojih sovražnikov žrecev hudobo . . .

Haleluja!

Zvonovi zvonijo . . . Pomladnji dan
se razpenja

črez bele Atene, črez hrib in črez plan . . .

Oj, koliko solnca in oplojujoče
toplote, moči vse kalí vzbujajoče!

Dan življenja!

Na vrhu Akropole sam sedim,
premišljujem,
otožen oziram se pa jih motrim
teh krasnih svetišč razvaline,
te svete fragmente velike davnine
občudujem . . .

Zvonovi zvonijo veliko noč
in vstajenje . . .
Saj marmor ta tudi začutil je moč,
začutil že novo veliko je vesno,
začutil je svoje vstajenje, slovesno
prerojenje.

Zvonite, zvonovi, z visokih lin,
le zvonite!
Že vstajajo, vzhajajo iz razvalin,
akropolski templji pomlajeni, novi,
v vsem svojem nekdanjem sijaju! Zvonovi,
le zvonite!

Veličasten stoji Parthenón pred menoj
v stari slavi . . .
Erehtejon sijaj dobil prejšnji je svoj.
Propileje se dvigajo spet ponosite
v modrino nebá tako bele, častite
na višavi!

Lepota helenska že gre iz grobov
prerajena
in vstaja, oteta iz sužnjih okov!
Premagala smrt in vekov je temôto,
premagala črt in barbarov slepoto,
pomlajena.

Le vstajaj, lepota helenska, na plan,
ti paganska!

Le vri, vri, antike vir sveži na dan!
Po tebi že naša je žejala duša;
predolgo morila je, mučila suša
nas krščanska . . .

Že minul je dolgi, veliki naš post!
Haleluja!

Pokore, askeze hinavske je dost!
Ne maramo biti več anahoreti,
zdaj hočemo zopet s Heleni živeti!
Haleluja!

Zvonovi zvonijo veliko noč . . .
Haleluja!

Helenske kreposti spet vstala je moč!
Vstal vzor je helenski od mrtvih prirodni,
vstal duh zmagoviti antični svobodni!
Haleluja!

V Elévzido romam . . .

V ELEVZIDO romam po sveti cesti
in z mano potuje cvetoča pomlad,
in solnce me spremlja, tovariš zvesti . . .
Kako bi ne romal v ELEVZIDO rad!

V ELEVZIDO danes Helenov se čete
valijo neštete na božjo pot,
slavit tam misterije stare, presvete,
obhajati največji svoj narodni god.

Hej, vstala je, vstala je spet Proserpina,
iz zemlje priklila je živa na plan!
Veséli se, Demeter! Ukaj, očina!
Izpustil je Hades hčer božjo na dan!

Glej, zazelenela je njiva in trata
in s pisanim cvetjem obsul se je vrt!
To vse si ustvarila, Demeter zlata,
ker hčerka je tvoja premagala smrt.

V Elevation romam . . . Svetišče že bliska
kamnito se tam izmed gaja cipres . . .
Čuj, evoe, evoe! množica vriska
in poje in pleše pobožni svoj ples . . .

Pred tempelnom marmornim v senčnatem gaju
med romarji tujec zamišljen stojim,
misterije molim na svetem okraju
in praznik veliki navdušen slavim:

O, večni prirodni misterij vstajenja!
Do tal se priklanja moj duh pred teboj.
O, nerazrešljiva skrivnost prerojenja!
V Elevationi danes praznujem god tvoj . . .

Grobni vrček.

Kako sta ljubila se leta tri!
In zdaj zatisnil ženin je oči . . .

Uboga Lais joče v svoji koči . . .
„Oh, ne žaluj tako! Srcé ti počí!“

tolaži mati svojo mlado hčer,
ko pada na Atene tih večer.

Pa Lais joče, joče, nič ne spava
vso noč, da stara mati obupava.

In jutri Alkifron bo pokopan . . .
In ko pogleda v kočo beli dan,

odpravi Lais tiho se k lončarju
v predmestje Keramejkos, tja k Evharju,

da kupi glinast vrček si cenén
za grob, v katerem spal bo ljubček njen.

Izbira Lais, dolgo si izbira,
po pisanih lekitih se ozira . . .

Predrago, vse predrago je za njo! . . .
To le za bogatine je blagó.

Pač, tu je belkast, majhen vrček pisan,
s podobnicami črnimi orisan!

Pol drahme da za stvar in gre domov . . .
„To denem danes v grob v spomin njegov!

„Uboga deklica sem, zapuščena,
pa takšnega ni dala še nobena

„v grob vrčka ženinu ko jaz ti dam,
moj mrtvi fant, ki rada te imam!“

In položila vrček je v dno groba.
Pogrebci so zasuli ga do roba . . .

Dišečega ni olja vlila vanj,
le solz je grenkih natočila vanj . . .

Kje, Lais, je sedaj ljubezen tvoja?
A tvoj lekitos danes last je moja!

Na mizi zdaj stoji tu pred menoj
prenežni, skromni grobni vrček tvoj.

„Neznani bog.“

Tiste dni pa se v Atenah
vest raznese, da je prišel
neki Jud iz Palestine,
po imenu Pavel, tkalec
in šotornik po obrti,
mož preprost, še mlad in kuštrav,
malo fin, umit površno,
ki oznanja novo vero . . .
Vtihatopil se med Jude
je atenske in ponoči
pridiguje ta fanatik,
ki nekje gredoč obliznil
je kulture nekaj grške,
po shodiščih in moliščih.
Čisto zmešal jim je glave
tem Hebrejcem, ki tako že
so navadno pregoreče.
Zvedelo pa se je tudi,
da celo je nekaj Grkov
že hodilo ga poslušat

tega Pavla ob večerih!
In Damaris, neka dama
plemenita, zdaj raznaša
po družinah razne bajke,
ki jih pravil ji je Pavel . . .
Smejejo se filozofi,
toda stvar je zagonetna!
In ne sme se več pustiti
tujcu, da bi še nadalje
kar na tihem motil mir in
netil zdražbe po Atenah!
No, seveda . . . In začela
tleti tla so pod nogami
Pavlu, ker je zasmehóval
z Zevsom vred bogove stare . . .

No, in tisti lepi večer,
po zapadu solnca moral
iti Pavel je z meščani
pred sodišče na sloviti
sveti trg Areopag.

Že valijo ljudstva trume
tam po ulicah se tesnih
s tujim Judom, malim Pavlom,
ki ponižen gre navkreber
med sodniki in arhonti.

V hrib po prašni cesti stopa
Pavel tam mimó Tezeja,
marmornatega svetišča.
Ko pogleda na višavo,
pa zasveti pred očmi se
mu Akropolis s svetišči
belimi! Ne, ne krasote
takšne ni še videl Pavel!

Pod Akropolo ustavi
sprevod se na krasnem trgu
kamenitem. Naokoli
pa so stale sive skale
resne, trde in molčeče
ko sodniki, ki sedaj-le
so posedli okrog Pavla
in podprli brade svoje
sive si z dlanmi po vrsti . . .
To je bil Areopag!

Pa mu migne Pavlu jeden
iz arhontov tam sedečih
sivolasih in častitih,
naj pove jim, kaj oznanja
po Atenah, kakšno vero . . .

In v jeziku grškem, ki pa
ni bil čisto Sofoklejev,

ne Demostenov uzorni,
začne Pavel: „Čujte torej
me, možje atenski slavni!
Ko sem šetal se po mestu
krasnem vašem in ponosnem,
videl sem, da ste pobožni;
toliko je tukaj templjev!
Našel tudi sem svetišče
zanimivo, na katerem
svetil se napis je zlati:
„Še neznanemu bogú.“
In boga, ki ne poznate
ga dozdej še, vam oznanjam!“

Ta trenutek šinil Pavlu
nasmehljaj je zadovoljstva
prek obličja, ker posrečil
se tako mu je začetek
z duhovito bil opazko!
In z nekakim negotovim
in boječim skoro glasom
jim razklada Pavel, da je
Nazareški Jezus tisti
bog bodoči, ki ga Judje
križali so, umorili
iz zavisti in iz zlobe,
ker učil je novo vero . . .

Toda tretji dan po smrti
vstal bil živ je mož iz groba!
In tako vsak človek vstane
iz gomile sodnji dan! . . .“

Še je hotel govoriti
Pavel dalje. Bil razvnel se
je in glas njegov boječi
drzen bil je že nekako,
usiljiv in hripav. Pavel
bil pač čisto je pozabil,
da stoji zdaj med Atenci
izobraženimi, ne pa
med zeloti farizeji
tam v Jeruzalemu svojem . . .

Še je hotel dalje, toda
dvignil se je glas nevolje
med arhonti in sodniki.
Majali so sive glave
in naglas so godrnjali,
drugi so se mu smejali,
šepetali med seboj si
na ušesa modrijani
o nazorih Pavla čudnih
ne baš laskave dovtipe . . .

Dvigne star arhont se s stola,
znak da Pavlu, naj prestane,
pa mu reče mirno, hladno:
„Dosti, tujec! Dosti, Pavel!
Mislili smo, da odkriješ
nam resnico novo danes,
da poveš nam kaj o novem
nam neznanem še bogú.
Toda, kar si nam povedal,
novo ni za nas, prijatelj!
Tam - le glej votlino v skali —
arhont mu pokaže z roko
preko ceste na zapadu —
to je ječa Sokratova!
Več sto let pred tvojim Kristom
tam umrl je slavni modrec,
ki učil je novo vero
in tajil bogove stare.
Rajši je umrl bil kakor
da prekličé, kar učil je!
Za prepričanje umrl je
svoje in pa za svobodno
misel svojo! Vidiš, tujec,
da nam nisi prav ničesar
novega povedal danes!
Kar pa tiče se vstajenja
iz grobov, to res je novo,

kakor ti si to razkladal.
Novo res je, pa otročje
in za nas je preneumno!
Pojdi, kamor hočeš, tujec!
A če najdeš kje po svetu
res neznanega bogá,
smeš spet priti nam povedat!“

Boginja lepote.

Elevzinsko pobrežje je danes veselo.
Glej, na tisoč in tisoč Helenov prispelo
iz Aten je ponosnih in kdove odkod,
da praznujejo slavni Pozejdonov god.

Za planine zahaja že solnce žareče,
pozlačuje s poljubi še morje peneče,
ki ob skalah se sinje zaganja, valí
in bučí in laská se, šepeče, šumí.

In razlegajo žrecev se himne slavnostne
v čast božanstvu podmorskemu pesmi skrivnostne.
In šumenje valov in duhovnikov spev
v veličasten harmonski se zliva odmev.

Kar utihne vse petje na mah. Na obali
ko začarani romarji zdaj so obstali.
Vse molči. Samo morje nemirno šumi
in šepeče ob bregu, se peni, bučí . . .

„Ah, ah, glejte jo, glejte, ljudje, Afrodito!
Občudujte jo boginjo krasno, slovito!
Iz Olimpa priplavala sèm je med nas,
da uživamo lepi njen stas in obraz!“

„„To današnjega dneva je višek in krona,
da nam smrtnikom daje se gledati ona!...““
Vse oči so pobožne obrnjene v njo,
ki na svet jo poslalo je samo nebo.

In stoji tam na produ v deviški nagoti
Afrodita v vsej svoji božanski krasoti . . .
Kakor slap se valijo rumeni lasje
čez kipeče ji prsi in boke z glavé.

Pa stoji tam, stoji kakor kip na obali.
Pred nogami ji belimi pljuskaajo vali.
In zamaknjen jo moli ves romarjev zbor
ko lepote najvišje oživljeni vzor.

Glej, in boginja stopa zdaj v morje peneče,
vpričo množice že se pogreza strmeče
do pasu v globočino . . . „Da, to je iz pen
Afrodita rojena, da to je lik njen! . . .“

„„Hej, pozdravljena, Phryne, hetera atenska!
Ti najlepša v resnici si žena helenska! . . .““
Vsa obala ji ploska, jo burno slaví . . .
Še peneče ji morje pozdrave šumi.

Po ulicah atenskih . . .

Po ulicah lepih atenskih
pohajam popotnik neznan
in pisano gledam življenje,
ki mimo šumi dan na dan.

Pomladno smehlja se mi solnce,
pomlad je po parkih, vrtéh;
pomlad gorí v srcih Atenkam,
pomlad se iskrí jim v očéh . . .

Sprehajam se sam in zamišljen.
Med množico iščem z očmi . . .
Ej, znancev predragih nemalo
tu imel iz starih sem dnij!

Oziram se . . . Ali zagledam
kod kakšen poznan mi obraz?
Prijetelja starega, mislim,
da srečam na cesti vsak čas . . .

Al srečam kje Sokrata danes?
Prikaže se Platon mi kod?
Demostena morda bom videl . . .
Perikles zastavi mi pot . . .

Pa Sofokles, Aristofanes
gredoč me pozdravita kje . . .
S Praksitelom bržčas se snidem
in s Fidijem mimogredé . . .

Po ulicah lepih atenskih
pohajam zamišljen ves dan . . .
Oziram se . . . Znancev slovitih
iz starih dnij iščem zaman.

Sokratova smrt.

(399.)

Po ječi plava tiha, pozna noč . . .
In Sokrat se zbudi, in nemo zroč

pred sebe v temo modrijan poslušša . . .
Nič! . . . To so sanje, ki jih vidi duša.

„Zaprto, ko hudodelnik sem zaprto!
In kmalu pride pome blede smrt!

„Zakaj sem tu? Tajil sem jim bogove,
kazil mladino, širil uke nove . . .

„Kaj ni vse res?! Saj ni nikjer bogov!
In kakršen je kdo, tak bog njegov . . .

„Le spavajte zdaj v miru mi, rojaki
Atenčani preljubi, poštenjaki!

„Sodniki moji, zdaj ste brez skrbi . . .
Mladine filozof več ne kazi . . .

„Krepost sem ljubil in učil resnico,
zato so vrgli v to-le me temnico!

„Zaprto, ko hudodelnik sem zaprt . . .
Obsojen ko razbojnik sem na smrt . .

„Kdo prišel k meni je? Krvniki moji? . . .“
„„Mi smo, mi smo! Učenci zvesti tvoji!““

„Ah, vi ste?! Pa že drugokrat nocoj!?“
„„Da, spet stojimo, mojster, pred teboj...““

In mesec sveti v tesno, vlažno sobo
z mrtvaško in bledikasto svetlobo

In nič ne reče Platon, le stoji
pred Sokratom pa joče in ihtí . . .

In Ksenofon stoji potrto in gleda
v tla kakor kip pa stiska usta blede . . .

A Kriton pravi: „Bliža se gorjé,
naš ljubi mojster! Poka mi srcé!“

„„In kaj je, Kriton, kaj je? Ali z Dela
v Pirej že sveta ladja je prispela?“

„„Dotekel torej je nocoj obrok?
Prijetelji, to vaš pomeni jok?““

„Da, ladja je prispela . . .“ zašepeče
učenec Kriton . . . Kak mu glas trepeče!

A brž se ujunači: „Mojster moj!
Naš jok ti ne pomaga več nocoj!

„Učitelj naš, o modrijan častiti,
trenutka zdaj ne smemo zamuditi!

„Ne čakaj, da te tukaj najde dan!
O, beži z nami! Konj je osedlan!

„Pred vrati čaka, koplje že s kopiti . . .
Naprej z menoj! Hej, čas je še uiti!

„Pokaj bi čakal smrti čist, nekriv?!
Uidi rajši ji črez mejo živ! . . .“

„„Tako, moj Kriton?! Želel bi ti mari,
da kriv bi v smrt šel tvoj učitelj stari?!

„„Ne, ne, prijatelji! Jaz ne bežim
nikamor! Smrti jaz se ne bojim!

„„O, hvala vam, učenci, za sočutje,
ki kažete mi vi ga to trenutje!

„„Zdravstvujte mi! . . . Ne plakajte tako!
Ah, težko tudi meni je slovó! . . .

„„Zdravstvujte! Ljubite krepost, resnico,
četudi vas kaznujejo s temnico!

„„Prispel je torej z Dela sveti brod . . .
In pohujšljivec mora v smrt odtod . . .

„„Zdravstvujte! Dan se svita za gorami . . .
Moj duh, učenci, bode vedno z vami . . .

„„Priatelji predragi, vi moj up!““
In Sokrat vpričo njih izpije strup . . .

Praksíteles in Phryne.

„Krasna žena, divna Phryne!
Kak te ljubim! Misli moje
vijejo se okrog tebe
kakor vije vinska trta
okrog vitke se platane.
Ti si vzor moj, moj model si!
Ti mi vodiš dleto ostro
umetniško, kadar klešem
beli marmor . . . Kadarkoli
mi izraste pod rokami
krasna žena Afrodita,
boginja iz kamna, kdo je?
Ti si, Phryne! Marmor mrtvi
oživí mi v blesku nežnem,
čarovitem, ko začuti,
da mu vdihnil sem podobo
tvojo krasno, Phryne moja!
Gledam lik tak v belem kamnu,
gledam ga tako zamišljen,
glej, in vsakikrat se zdi mi,

da ta kip pred mano tudi
diha, da po žilah skritih
pôlje kri mu topla tvoja;
zdi se mi, da usta drobna
se odpró in poreko mi:
„„Jaz sem Phryne! Naj poljubim
te, Praksitel, in objamem! . . .““
Ljubica, ti sladka moja,
genij moj, ki navdihuješ,
navdušuješ me pri delu,
oh, povej mi, božja Phryne,
kaj bi bil brez tebe, Phryne,
jaz kipar Praksiteles!?“

Naglo, strastno je govoril
ji Praksitel té besede.
Sedel ž njo je na terasi
marmornate vile male,
ki ni bilo ji je para
v vseh Atenah. Solnce padlo
ravnokar je tam za gore.
Slavec pel je v oljčjem gaju.
In ciprese vitkorasle
šepetale so si v vetru
anekdote tajnovite
in pa razne mične bajke
o heteri Phryni krasni,

ki objemlje in poljublja
mojster jo Praksiteles . . .

Kar izvije se mu Phryne
iz objema . . . Kdo prihaja?
Skoz zavezo pestro, težko
pomoli tam glavo svojo
Phrynin zvesti hišni suženj.
Gleda, plane na teraso
ves prestrašen: „Mojster slavni,
kaj izvedel sem na cesti!
V délavnici tvoji zdaj-le
se raznetil je požar!“

In Praksitel skoči kvišku.
Prime se za glavo: „Groza! . . .
Zdrava, Phryne! Če uničil
ogelj zli mi je „Satira“
in pa „Erosa,“ izgubil
sem najlepše, kar sem imel! . . .
Zdrava, Phryne! Oh, nesrečnik
jaz!“ . . . In že je planil k vratom,
da gasit bi šel v kiparno . . .
Toda Phryne gã ustavi,
z alabastersko rokó ga
spet potegne nežno k sebi
in zasmeje se mu sladko

pa mu reče: „Suženj laže!
Laže, ker sem mu velela,
da naj zlaže se ti danes!
Nič gorelo ni v kiparni
tvoji, nič, nič! . . . Ali pomniš,
kaj obetal si mi včeraj?
Da podariš mi, si rekel,
kip najlepši svoj, kajneda?
A kateri je najlepši,
tega včeraj nisi hotel
mi izdati, akoravno
sem prosila te! No, vidiš,
zdaj pa si mi le povedal!“

„„Phryne, Phryne! Ženska zvita!
Vsa si vražja, krasotica!
Pa zato še bolj te ljubim!
No, izberi si! Kaj hočeš:
„Erosa“ al pa „Satira“?““

„Erosa“, boga ljubezni!
I, seveda! On zaščitnik
bodi najin v urah sladkih!
„Erosa“ mi daj, Praksitel!?“

Aspazija in Períkles.

In dokončan je veličastni Parthenon.
Ko sneg pentelikonski marmor se leskeče
na solncu. Glej, pred Palade Atene tron
gnetó se danes prvič množice šumeče.

Svet, velik praznik ta današnji krasni dan!
Heleni prišli so slavit panatheneje.
V sprevodu na Akropole kamnito plan
vali se ljudstvo skoz ponosne propileje.

Vali se in vali . . . Navdušeno pojó
bogovom v čast nesmrtnim himno tisočglasno,
in ko začarani vsi v tempelj sveti zro . . .
Kdaj videl kdo že takšno je svetišče krasno?

In mahoma utihne sveti spev in hrum . . .
Pred templjem se prikazal modri je stavitelj
njegov na sredi glasnih in pobožnih trum —
Perikles . . . „Žível, naš veliki povelitelj!

„Aten častitih naših umni ti prvak!
O, slava ti, Perikles! Slava, slava, slava!
Ti naš vodnik po cesti k solncu, naš junak!“
pozdravlja gromko množica ga tisočglava.

Čedalje bolj in bolj grmí pozdrav, grmí
iz množice Perikleju, atenskemu vladarju . . .
Tako grmi, zaganja v breg se in buči
razburjeno, peneče morje ob viharju . . .

Perikles pa posluša ta pozdravni šum
rojakov svojih pa stoji tam na stopnjišču,
lep kakor sam Apolo sredi glasnih trum
pa gleda, gleda jih, ves srečen ob svetišču . . .

Pa ko ozrè se med ovacijo za hip
Perikles, kóga tam ob stebru zdaj zagleda?
Aspazija, njegova ljubica sloni ko kip
v hitonu pisanem zamaknjena, vsa bleda . . .

In vpričo vseh počasi stopi tja pred njo,
prikloni krasotici svoji se spoštljivo,
veselo se smehljaje ji podá rokó
pa reče glasno ji pred vsemi ljubeznivo:

„Aspazija! Slavnostni dan ta naj bo tvoj!
Pozdrav rojakov šumni — tebi ga žrtvujem!
Ti zlata žena, ti si dobri genij moj!
Zato vso slavo svojo tebi le dolgujem.

„Ti, ti edina daješ mi čarobno moč
v življenja borbi silni! Zvezda si mi jasna,
ki v svetel dan spreminjaš najtemnejšo noč.
Ti vodiš me k uspehom, ti družica krasna!“

Phryne pred sodniki.

„Bogove torej si tajila, Phryne,
preklinjala si javno jih! Gorjé!
Lepota kaj pomaga ti telesna,
ko pa brezbožno tvoje je srcé!

„Veš, kakšna te zato zadene kazen?
Atenski zakon naš je strog in trd!
Noben zagovor več ti ne pomore . . .
O, Phryne, ti zaslužila si smrt!“

Smrt! . . . Nemo sluša to razsodbo strašno
hetera krasna . . . Tiho tam stoji
pred sivolasimi sodniki Phryne
in solze ji zalivajo oči . . .

Smrt! O, kako sovraži to besedo!
Kaj? Ona naj umrje!? In sedaj,
ko svet z lepoto očaruje svojo
in ko življenje samo ji je raj!?

Smrt! . . . In ozira se hetera krasna . . .
Kdo roko ji ponudi na pomoč?
Kaj več rešitve zanjo ni nobene?
Res Hades jo zagrne v svojo noč?

Smrt! Smrt! . . . Kaj njen odvetnik Hiperides
jo danes zagovarjal je zaman?
Tri cele ure jo zaman je branil?
In Phryne solzna ga pogleda v stran . . .

In zviti advokat se ji približa
in nekaj ji šepeče na uho . . .
Šepeče ji in Phryne ga poslušša
in pritrjuje, kima mu z glavó . . .

In zdaj odpnè hetera si obleko,
spustí na tla jo naglo z belih ram —
in že stoji ko Anadioméne
v krasoti nagi pred sodniki tam . . .

„Povejte mi: sem kriva ali nisem?
Še enkrat slišim sodbo naj, možje!“ . . .
„„Nekriva!““ starci govorijo resni . . .
In poslušalci ploskajo v roké.

Afrodita na Knidosu.

In stopil je na lahki, hitri brod
pa šel čez morje je na božjo pot
na Knidos, gledat krasno Afrodito,
Praksitelovo boginjo kamnito.

In dražili so ga gredoč ljudje,
naj skrbno čuva mlado si srcé . . .
Že marsikdo se tam je v kip zaljubil,
na Knidosu svoj dušni mir izgubil.

Pa on se bajkam takim je smejal . . .
Dan tretji veter ladjo je prignal
na otok mali, tihi in sloveči,
ko vrt na sredi morja zeleneči.

In že sprejel ga boginje je gaj,
gaj senčni, Anadiomenin raj.
Med mirtami, cipresami — o, sreče! —
svetišče njeno že se mu leskeče.

Timoleon prestopi prag — ta hip
pred njim stoji njen čudoviti kip . . .
Pa gleda jo, zamakne se v kamnito
Praksitelovo nago Afrodito.

Po templju plava mistični polmrak . . .
In on jo gleda, gleda siromak
zaljubljeni . . . Ne more se ločiti,
svetišča več ne more zapustiti.

Priplaval že je mesec na nebo,
Timoleon stoji še tam pred njo
in poljubuje jo in jo objema,
a ona gleda hladna ga in nema . . .

„Govôri, boginja! Zakaj molčiš?
Saj nisi mrtev marmor! Ti živiš!
Živiš, živiš mi, bela krasotica!
Moj vzor in srca mojega kraljica!

„O, nagni k meni se le enkrat vsaj!
Poljub svoj božji za slovó mi daj! . . .“
In že se zdi mu, da ga žena gleda
in da odpira usta svoja bleda . . .

Že čuti njen poljub ko sladko strd . . .
Tako poljublja sama hladna smrt . . .
V objetju njenem zjutraj se je zgrudil.
Nič več Timoleon se ni prebudil.

Fidija in suženj.

Friz izrezava Fidija
za novi tempelj parthenonski;
pod ostrim dletom marmor se
oživlja mu pentelikonski.

Zamišljen, ves utopljen je
veliki mojster v delo svoje . . .
In trdi kamen mu zveni,
pod kladiva udarci poje.

Na vse strani mu izpod rok
iveri švigajo kamnite . . .
Molčé umetnik dolbe jih
podobe bele, kipovite.

Rastó figure in rasto
mu pod rokami . . . To vrvenje
in gibanje! Saj Fidija
reliefu vdihnil je življenje.

Junaki mladi spó na boj . . .
Glej, iskri vzpenjajo se konji,
in jezdeci krotijo jih
v veseli, nagli, bučni gonji.

In tam ženó bogovom v čast
debelega k oltarju bika . . .
Za slavno zmago ga sežgó . . .
Hej, kakšna krepka, živa slika! . . .

Tu krasne vidiš boginje
in tam olimpijske bogove,
ki milostno sprejemljejo
iz svečnikov rok darove . . .

In gnete se in se vali
naprej, naprej sprevod svečani
in pisani . . . Vse vije se
tja nekam k dalji ti neznani . . .

Ta bujnoživi bode pas
krasil Atenino svetišče,
in vsak ga bo občudoval,
kdorkoli novi hram obišče . . .

Pa pride mimo Ktesifon,
razcapan suženj, se ustavi
pa gleda Fidijev relief
in gleda in naposled pravi:

„Veš, kaj, veliki mojster, si
za friz izsekati pozabil?
Najzanimivejše snovi
še nisi dosedaj porabil!

„Izdolbi tisti še prizor,
ko sužnji vračamo se s tlake!
Po prašni cesti pod večer
domov ubiramo korake.

„Bosí in trudni tavamo . . .
Z zaničevanjem vse nas gleda . . .
Umazani, napol nagí,
sestradani . . . Eh, živa beda!

„In tam doma sprejemlje že
nas lačna naša deca suha . . .
Za vso družino ni dovolj
plesnivega v kolibi kruha . . .

„In pade noč . . . In postel nam
le trdo pasje je ležišče . . .
Prizori takšni, mojster, glej,
za novo bili bi svetišče!

„O, to bi gledali ljudje!
Nemara bi se sramovali . . .
Atenčani bi mislili,
da mojster Fidija se šali . . .

„Nemara pa razžalil bi,
umetnik slavni, še bogove,
ko bi izdolbsti drznil se
na frizu svetem nas — robove!

„Oh, kak škandal! Haha! Pa res!...“
Na ves glas suženj se zasmije
pa gre spet dalje svojo pot
od Fidija skoz propileje.

Tempelj na Egini.

O, kak razgled, kak čudovit razgled
odtod črez klasični helenski svet!

Glej, svetlo sinje morje se leskeče
in solnce poljubuje ga žareče.

In tam blešči se Faleron, Pirej . . .
In daleč, daleč Sunijon tam, ej!

In jadrenice kakor čajke bele
peruti svoje hitre so razpele . . .

In tam-le pelje črn se parobrod . . .
Za njim vali se dim . . . Kam gre, odkod?

Stojim pred starim templjem na višavi.
Oziram se, oziram po daljavi . . .

Tam plava v morju otok Salamis . . .
In ti, rudečelasa mlada miss,

ne vidiš bajevite panorame?
Miss slika tempelj . . . Gledam ji čez rame.

O, to zares bo nežen akvarel!
Aha, zdaj rišeš tisti kapitél!

In tukaj skoz svetišča razvaline
že vidi lisa se nebá modrine . . .

Nebo lepo je . . . Vendar se mi zdi,
da lepše tvoje modre so oči . . .

In tu na sredi templja nekdo moli . . .
Pa meni všeč je bolj tvoj laket goli . . .

In lepi tvoj obraz mi bolj je mar
ko tistih-le kamnitih stebrov par!

In ljubši ko ves tempelj ta sloveči
lasje so tvoji bujni mi, rudeči . . .

Le slikaj, miss, makari do mrakú!
Že najdeva kako samá domú . . .

Charos.

Novogrška narodna legenda.

Tisti dan pa reče Bog: „Moj Charos,
smrtni angelj, pojdi mi po dušo
deve mlade, deve najkrasnejše,
kar živi jih na otoku Lezbu!
Hočem v raju jo imeti danes!“

Pride Charos, beli smrtni angelj,
pride k lepi devi, da jo vzame
in ponese jo iz koč male.
Za rokó jo prime beli Charos,
že objemlje jo devico mlado,
ali dekle geniju se smili,
gane njena ga lepota silna,
ganejo ga bratov, sester solze.
Omeščá se mu srcé, upade
mu pogum in mahoma povrne
dobri Charos se brez duše tiste
krasotice v raj k Bogú z otoka . . .

„Kje je duša krasotice mlade?“
Bog zadere se nad hlapcem svojim . . .
„Čakaj, Charos ti premehkosrčni!
Naučim te vse izpolnjevati,
kar ukažem jaz, tvoj gospodar ti!
Posihdob boš slep in gluhi in hrom boš!
Več ne bodeš videl, je li duša
krasotice ali starke kakšne,
ali mladec je cvetoč al starec,
čigar dušo moraš mi prineesti.
Plakanja ne bodeš nič več slišal,
kamor pošljem te po dušo kako.
In bežati več ne bodeš mogel
mi iz kraja, kjer povelje moje
izvršiti moral boš natanko!“

In od tiste dobe izpolnjuje
genij smrtni, Charos osiveli,
službo svojo strogo, brez odloga.

Markos Bozzaris.

(20. avgusta 1823.)

Noč razprostrla je plašč črez gorati Epir,
topla avgustova noč . . . Povsodi tihota in mir.

Mir?! V Karpenico so vdrli surovi Turčini.
Plenijo, koljejo spet po Helenov očini.

Noč je. Razbojniki šli so utrujeni spat.
Jutri spočiti spet pojdejo ropat in klat.

Kajpada jutri ves dan bi Osmani divjali
pa po okolici bi in po mestu spet klali,

ko bi ne bližal se s svojim krdelom heroj
Markos Bozzaris, pogumni rešitelj nocoj.

Tiho že bliža se Markos Bozzaris z junaki
hrabrimi svojimi taboru turškemu v mraki.

V gozdu ustavi se gostem, lepó razvrsti
svoje pogumne tovariše v bojne redí.

Nihče ne vidi jih. Zvezde na nebu gorijo,
gledajo drzne junake — pa zvezde molčijo.

Reče jim Markos Bozzaris: „Heleni, Možjé!
Vem, da vam bije za sveto očino srcé.

„Vem, da vas sram je, da Turek barbarski nam vlada,
da nam še zmerom svoj suženjski jarem naklada!

„Vem, da sramote poslej ne prenašate več!
Vem, da že stiskate v pesti osvetni svoj meč!

„Hej, Leonida nesmrtnega nismo sinovi?
Bratje po krvi in duhu mar nismo njegovi?!

„Turek, prokleti sovražnik naš, mora čimprej
ven, ven iz Grčije naše domov preko mej!

„Ali svobodo, tovariši, ljubite zlato?
Pa postrelite teh ptic grabežljivih mi jato!

„V tabor grem turški pobijat Turčine! Naprej!
Spava že vojvoda njihov, Dželâleddin-bej!

„Spava ves tabor. Vse tiho. Kdo z mano gre nanje?
Kristus nebeški! Oh, kakšno veselo bo klanje!...“

Markos Bozzaris to reče — in tristo takoj
hrabrih gre ž njim Sulijotov krajanov na boj.

Tiho, previdno že zviti gredo Sulijoti,
risom podobni po nočni se plazijo poti.

Tiho, počasi jih vodi Bozzaris naprej . . .
Že vtihotapili v tabor so turški se, hej!

„Bijte, morite jih turške ostudne hudiče!
Streljajte, streljajte, bratje!“ Bozzaris jim kliče.

„Kje si, Dželâleddin-bej verolomni? Še spiš?
Na-ti svinčeni pozdrav! Zdaj se več ne vzbudiš!“

Strašen je boj ta ponočni, mesarsko je klanje . . .
Markos Bozzaris, Turčinom pokvaril si spanje!

Že so prispeli iz gozda mu vsi na pomoč
Marku Bozzarisu bratje in bitev razsaja vso noč . . .

Plah se vzbudi premnog Turek, oči si pomane . . .
Grški zabode ga meč. Spet zaspi, več ne vstane . . .

Bije vso noč se Bozzaris . . . Ko dan zažari,
teče v potokih iz tabora turškega kri . . .

Ni jih nikjer več Turčinov. Črez mejo zbežali
v noči usodni so, ki so še živi ostali . . .

„Slava ti, Markos Bozzaris, veliki heroj!
Ti Karpenico otel si, očino nocoj!“

Markos Bozzaris pa nič več ne sliši slavitve
svojih rojakov veselih. Sam padel je sredi moritve.

Balada o Misolungiju.

(25. aprila 1826.)

„Misolungi, smeli Misolungi,
kaj ustavljaš se armadi moji?
Vidiš, da nas je ko listja, trave!
Ko naskoči moč te moja silna,
v prah poruši se trdnjava tvoja!
Ne kljubuj mi! Rajši kar udaj se!“

„Ni premagal Mustafa me paša,
ni premagal me ni Rešid paša,
pa zato se smejem tudi tebi,
Ibrahim, ki prišel iz Egipta
solnčnega si nadme z vojsko svojo!““

„Misolungi, drzni Misolungi,
kaj kljubuješ bojnim ladjam mojim?
Ali vidiš jih peklenska žrela,
ki režijo iz brodov grozeča?
Težke krogle bljuvale ti bodo
té pošasti, brž ko jim ukažem.
V prah poderem ti zidovje črno!“

„„Ne budali, paša, Topal paša!
Ne budali mi in me ne straši!
Ne bojim se ladij tvojih bojnih,
ne topov, ne krogel tvojih težkih!
Streljaj, paša, streljaj za zabavo —
a trdnjave ne premagaš moje!““

„Misolungi, hrabri Misolungi,
zdaj odbila ura je poslednja!
Jaz sem Glad, ki te premagam danes!
Živeža ni več! Ni skorje hleba!
Mož pri možu pada onemogel,
omedleva žena poleg žene
in umira dete kraj deteta . . .
Kaj kljubuješ? Rajši kar udaj se!“

„„Niti tebi, Glad, jaz ne udam se!
Ne uklonim se ukazom tvojim
trdim, strašnim! Ne, ne! Ne udam se!““

In udal se res ni Misolungi.
Le zagrmel je v obupu groznem.
Blisk je švignil . . . Stresla se je zemlja . . .
Vzvalovilo se je morje sinje,
od strahu so vztrepetale ladje . . .
V zrak razletel se je Misolungi

pokopavši pod seboj Helene
in Turčine ki so vanj udrli . . .
Ne udaje se junak nikomur,
sam pogine rajši nepremagan.

V Kifisíji.

Pomladno, rosno jutro. Solnce plava
v božanskem veličanstvu črez nebo
in s sinje visočine razsipava
mi na zeleni, tihi park zlato.

Sam šetam, sam se po peščeni poti
med palmami in med cipresami . . .
In kakor da obisk jih rani moti,
molčé se čudijo drevesa mi . . .

Vse tiho kroginkrog. Le slavec peva
v grmovju gostem oljčnem tod nekje;
družici svoji dragi razodeva,
kar vroče čuti nežno mu srcé.

In hodim tak, po belih stezah hodim.
In v sanjah ziblje se še temni gaj . . .
Kod, kod popotnik zopet danes blodim?
V najlepši atiški sem zašel raj!

V starem Korintu.

Vroč in soparen je dan.
Sedim pod platano košato.
Sanjam minulosti san
pa pijem „krasí retsinato.“

Grenko je vince, možje
Heleni, to smolnato vaše!
Muzate se mi, hehe,
ker rado ne gre mi iz čaše . . .

To je Korint?! Res je to?
Sloviti Korint? Je mogoče?
Kamor ozrè se oko —
uboge, zakrpane kočè!

Mesto, kje tvoj je sijaj?
Kje tvoji so zdaj veseljaki?
Tvoja krasota — kje zdaj?
Kje tvoji bogati veljaki?

Vas, ah, beraška le vas . . .
Svetišč pred menoj razvaline . . .
Čas, o sovražni ti čas!
Rušitelj prekrasne davnine!

Ko bi ti, Pavel, sedaj
obiskal korinške vaščane,
vzkliknil vesel bi: „Aj, aj,
kako bog kaznuje pagane!

„Mesto podrl je potres,
ker bilo je prerazuzdano!
Smrdel je greh do nebes,
zato je do tal razdejano! . . .“

Vroč in soparen je dan.
Sedim pod platano košato.
Sanjam preteklosti san
pa pijem „krasí retsinato“ . . .

V senci že čaka voznik,
in konja že dremljeta trudna . . .
Ná-ti par lept, moj gostnik!
Pijača je tvoja res čudna!

Obed v novem Korintu.

Ah, sinje morje se leskeče
mi pred verando . . . Krasni svet!
A grško dekelce boječe
na mizo nosi mi obed.

Natakarica moja mala,
krčmarjeva edina hči,
seveda ve že, da je zala
in črne da ima oči.

Tako poredno se zasmije,
če moj pogled leži na njej . . .
Deset pomladij šele šteje,
v Atenah hodi že v licej.

O, na atenski tisti šoli
že zvedela je marsikaj!
Pozna vsa mesta naokoli
po lepi Grški že sedaj!

Le tega še ne ve Irena,
kje tuji gost je njen doma.
Nikdar še čula ni imena
očine moje! Hahaha!

„Dva dni in dve noči po morju
domov bom vozil se odtod!
Da, dve noči, dva dni po morju
me nosil bode parobrod!“

„„Oh, to je daleč! Res neznano
mi je, kje dom vaš tam leži!““ . . .
Zamišljena stoji pred mano,
zamišljeno ji zro oči . . .

V Olimpiji.

Že zbran je v stadiju ves grški svet . . .
Mladičev helenskih gledam cvet.

V Olimpiji sem torej zdaj častiti,
gost danes sem v Olimpiji sloviti!

Na marmornih stopnicah tu sedim
pa gledam v stadij . . . Gledam in motrim
tekače in borilce, telovadce
izurjene, pogumne, čile mladce.

Kak krasna so telesa naga tá!
Po njih leskeče solnce se z nebá.

Ne morem se nadiviti njih moči
in vztrajnosti v umetni borbi vroči.

Le jeden cilj vsak vidi pred seboj,
vsak misli le na zmage venec svoj.

Kako veselo je to tekmovanje!
Z napetostjo največjo gledam nanje.

Naprej, prekrasni sókoli, naprej!
Že čakajo sodniki, da čimprej
zmagalce svoje obdarijo slavne!
po zákonih navade starodavne.
Sedim in gledam plemeniti boj
za čast očine, naroda razvoj.
V telesu lepem bivaj lepa duša!
Ta vzor Helen dokazati tu skuša.
Zato sestal se ves je grški svet,
zato bori mladeničev se cvet.
O, krasna ti helenska harmonija
duha s telesom! . . . Kallo Kagathija
soglasju vzvišenemu je imé.
In kje živi soglasje to drugje
ko v Palade Atene domovini,
v Apolonovi sveti pokrajini! . . .
Predramim se iz sanj . . . Ej, kruti čas,
skazil Olimpiji si ves obraz!
Olimpije ni več! Le razvaline
še vidim tukaj tužne iz davnine.
Olimpije nekdanje tu več ni . . .
Ves svet Olimpija je naše dni!

Itaka.

Itaka! Tik skalnega pobrežja
plava mimo naš ponosni brod;
v solnčnem jutru orje bele brazde
po planjavi morski svojo pot.

Itaka! Oziram se na otok . . .
Hej, Odísej, kje si, moj heroj?
Kje Penélopa je lepa tvoja,
Télemah kje sinko hrabri tvoj?

In zamaknjen v čase starodavne
na palubi tihi sanjam sam . . .
Glej, ni to Odísejeva hiša
zidana ob bregu strmem tam?

Solnce dvignilo je sivo meglo . . .
Kóga vidim na obali zdaj?
Ali ni to moj junak Odísej,
ki se vrnil je v domači kraj?

Ni li jadrenica to njegova,
na kateri je prebrodil svet,
na kateri po viharnih morjih
toliko je bil pretrpel let?

To Odisej, živi je Odisej!
Zdaj-le vstopil v dom je lični svoj . . .
Zdaj se vnel med njim in pa med snubci
zveste mu soproge ljut je boj!

Lačnih snubcev sodrgo nadležno
že pobil je z mečem moj junak
pa pometal jih iz hiše svoje
kar po vrsti kakor pse čez prag.

Zmagovit stoji sedaj pred hišo
in Penélopa mu zre v oči
in objemlje ga in ga poljublja . . .
Morje pa se peni in šumi . . .

Itaka! Tu sanjam na palubi . . .
Mimo plava, plava parobrod
v solnčnem in pomladnem jutru dalje,
orje bele brazde svojo pot.

Pontikonisi.

Kerkyra.

Pontikonisi, Pontikonisi!
Skalni otoček, kako tu ležiš
tih in samoten na sredi zaliva!
Kakor začaran noč in dan spiš.

Temne ciprese družice so tvoje . . .
Sicer vse tiho. Življenje molči
večno med skalami temi ko v grobu . . .
Morje le sinje tod rahlo šumi.

Pontikonisi, otok mrtvaški!
Staro pravljico danes sem čul . . .
Zviti Odisej je njega dni z ladjo
svojo v deželo Feakov priplul.

Pride na breg Navzika, princesa,
pride se kopat v morju in prat
pa ga privede Odiseja s sabo
h kralju - očetu v kamniti grad.

Tudi tovariše zveste njegove
vzame princesa krasna s seboj:
„Pojdite z mano vsi! Gostoljuben,
bogat je oče stari moj!“

Pripoveduje zgovorni Odísej
svoje dogodke dni in noči . . .
Kralj ga posluša z vso svojo družino
pa pogoščuje ga in časti.

To je zabava na dvoru Feakov!
To je veselje, šala in smeh!
Miza šibi pod jedmi se kraljéva,
prazni za mehom vinski se meh.

Modri Odísej pa pripoveduje
svoje dogodke noč in dan;
pripoveduje, kako ga je strašil,
gonil in metal po morju orkan . . .

Minejo dnevi, minejo tedni,
minejo meseci — nič ne mudi
se še Odíseju k morju na ladjo.
Rajši s Feaki veselo živi.

Čisto pozabil je Itako drago!
Kaj zdaj Penélopa zvesta mu mar!
V mreže ljubezni ujel ga Feakinj
davno lepote pregrešni je čar.

Minejo dnevi, minejo tedni,
minejo meseci . . . Padel je mrak.
Pa se na tihem izmuzne iz grada
k ladji preljubi Odísej, junak.

Gleda Odísej . . . Luna mu sveti . . .
Ladja ko skala prirasla je k tlom!
Zeus spremenil jo je v kamen za kazen,
ker je pozabil na ženo in dom.

Parobrod se vrača v pristan . . .

Trst.

Gre parobrod čez morsko plan . . .
In tam in tam izza obzorja
že dviga varni se pristan
prav kakor rastel bi iz morja . . .

Počasi plava ladja tja
in bliža znani se obali . . .
„Doma, doma smo, spet domá!“
šepečejo peneči vali.

Prispel je k bregu parobrod . . .
Za nami zdaj so tuji kraji,
za nami dolga morska pot,
za nami daljni vztočni raji . . .

Za nami burja in vihar,
kleči opasne in skaline . . .
Počij, oddahni si, krmar,
saj sidro že rožlja v globine!

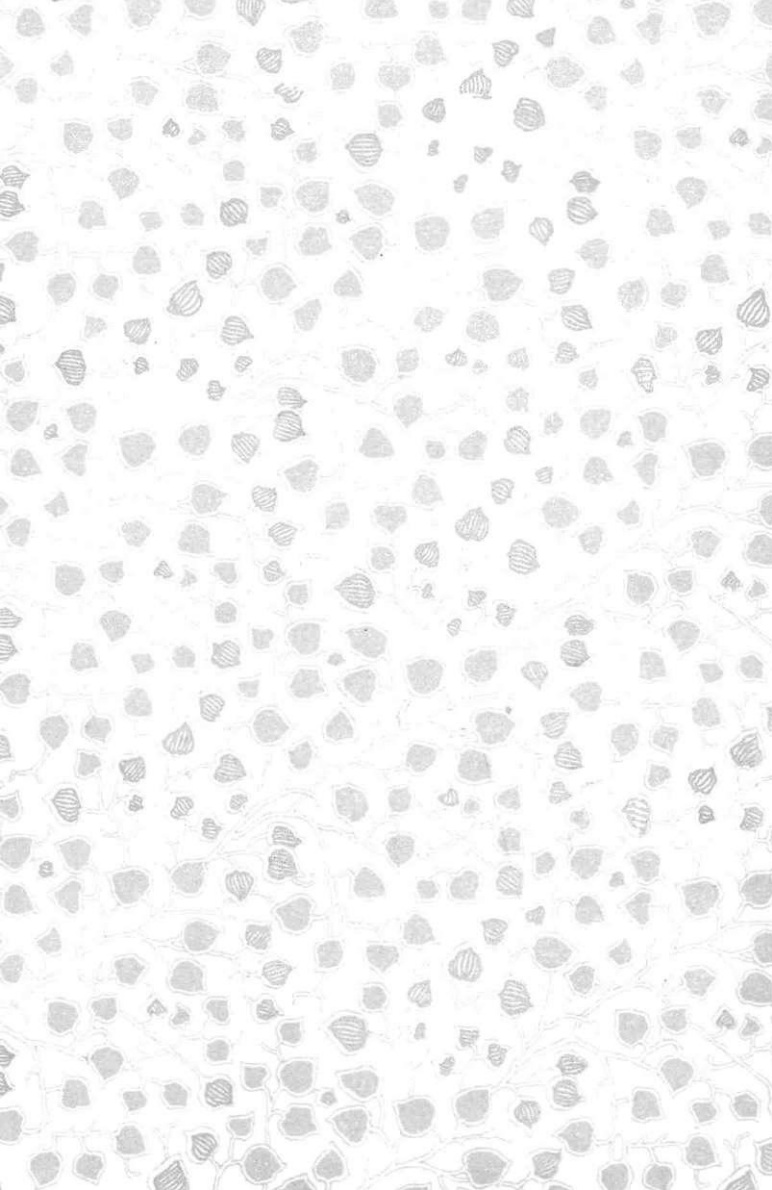
A. AŠKERČEVI SPISI.

- BALADE IN ROMANCE. 1903. II. izdaja. Str. 156. Cena broš. 2 K, vez. 4 K.
- LIRSKE IN EPSKE POEZIJE. 1896. Str. 196. — Cena broš. 2 K 60 h, vez. 4 K.
- NOVE POEZIJE. 1900. Str. 222. Cena broš. 3 K, vez. 4 K.
- TRI DRAMATIČNE ŠTUDIJE. 1900. Str. 112. Cena broš. 2 K.
- ZLATOROG. Pravljica izpod Triglava. 1904. Str. 78. Cena broš. 1 K 60 h, vez. 3 K.
- ČETRTI ZBORNİK POEZIJ. 1904. Str. 247. Cena broš. 3 K 50 h, vez. 4 K 50 h.
- PRIMOŽ TRUBAR. Zgodovinska epska pesnitev. 1905. Str. 135. Cena broš. 2 K, vez. 3 K.
- MUČENIKI. Slike iz naše protireformacije. 1906. Str. 167. Cena broš. 3 K, vez. 4 K 50 h.
- JUNAKI. Epske pesnitve. 1907. Str. 170. Cena broš. 3 K, vez. 4 K 50 h.
- JADRANSKI BISERI. Balade in romance slovenskih morskih ribičev. 1908. Str. 154. Cena broš. 3 K, vez. 4 K 50 h.
- IZLET V CARIGRAD. Potopis. 1893. Cena 80 h.
- DVA IZLETA NA RUSKO. Potopis. (Razprodano.)
- ALI JE PRIMOŽ TRUBAR UPESNITVE VREDEN JUNAK ALI NE? 1905. Str. 82. Cena 60 h.

Skupaj z IVANOM VESELOM:

- RUSKA ANTOLOGIJA. Ruski pesniki v slovenskih prevodih. 1901. Str. 464. Cena broš. 3 K, vez. 4 K 50 h.

L. SCHWENTNERJEVA KNJIGARNA
v Ljubljani.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

CODISS: 8

00000077220

